

Veien vekk

Det var rikdom i gruva og velstand i Malm etter andre verdenskrig. Men hjernekraften ble da som nå eksportert ut av bygda.

Side 18–23

Det vonde samvitet

Kan forskarar ta seg tid til å tale på biblioteket i Kragerø?

Kor langt lyser akademien? Her frå Noregs miljø- og biotvitskaplege universitet.

Denne notisen stod i Telemarksavisen i mars: «Førstkommende torsdag kveld holder Irmelin Kjelaas et foredrag på Kragerø bibliotek, om å være ny med norsk. Kjelaas er stipendiat ved Høgskolen i Telemark. Foredraget er en del av en prøveordning, der forskere tilknyttet høyskolen skal formidle det de arbeider med. Prosjektet er et samarbeid mellom Kragerø bibliotek, Rjukan bibliotek, Litteraturhuset i Skien og Høgskolen i Telemark. Oppslutningen fra publikum vil avgjøre om ordningen blir mer permanent.»

Det møtte opp 65 personar ifølgje ein Dagbladet-kronikk av foredragshaldaren 8. april. Dersom deltakartalet – ein vinterkveld i ein småby – er representativt, talar det for at formidlingsprosjektet held fram. Men ser forskarane seg tente med å stille opp? Akkurat det handlar kronikken om. Kjelaas nemner mangslungne døme på formidling, som å halde kurs i barnehagen, eller delta på dialogmøte mellom barnevern og minoritetsforeldre. Ho får fram verdien i at kunnskap siv utover til samfunnsområde utanfor akademien. Ho legg òg vekt at fagfolk kan ta innsikter med seg tilbake til kontoret. Den teljelege uttellinga er det verre med: «Meningsfylt? Så absolutt! Samfunnsrelevant? Ja

Forskarane har ikkje tid nok til å formidle. Det plagar dei.

visst! Akademisk relevant? Dessverre.»

Kjelaas er berre éi i ei lita opphoping av forskarrøyster med nokolunde same bodskap. Sosiolog Cathrine Holst er mellom anna redaktør i Nytt Norsk Tidsskrift. Sjølv ho, som utmerkar seg som akademisk utovervend, fortel at ho treng ein pause frå å skrive i avis. «Det finnes sikkert eksempler på noen som får til alt hele tiden, men de fleste må prioritere, og mange prioriterer internasjonal publisering fremfor formidling og offentlig engasjement. Dette dreier seg ikke om å være spesielt «ambisiøs», men om å få mulighet til å fortsette som forsker i et system der internasjonal publisering er avgjørende.» (Klassekampen 26. mars)

Det siste dømet mitt er filosof Espen Gamlund, kronikkskribenten i dette bladet (side 38), som tek for seg dei tunge avvegingane mellom forskning og formidling: «I mange år har jeg forsøkt å ri begge disse hestene samtidig og like fort. Jeg har skrevet fagartikler på engelsk og norsk, samtidig som jeg har skrevet kronik-

ker, holdt foredrag, deltatt i radio og stilt opp i intervjuer i aviser og magasiner.» Gamlund må med tungt hjerte late den eine hesten fare: formidlinga. Forskarane har ikkje tid nok til å formidle. Det plagar dei.

Ein skjerpa og internasjonalisert konkurranse om forskarstillingane og forskingsmidla er ein viktig grunn til at det går slik. Fagfelleverdert publisering er den einaste gangbare valutaen i stadig fleire fag. Teljekantsystemet er eit uttrykk for tendensen, og ein forsterkar av han. Styresmaktene oppmuntrar til auka publisering, i høgare ranka kanalar. Sjølv om incentiva er små, trumfar dei aktivitetar utan incentiv. Kvifor skrive i Bergens Tidende, som ikkje gjev poeng, når ein ikkje ein gong får prioritert å skrive ein artikkel til Norsk Filosofisk Tidsskrift, som gjev få poeng?

Politikken for feltet verkar lite realitetsorientert og prega av gode intensjonar. At forskarar skal formidle og delta breitt i samfunnet, vert føresettt som ein del av forskarrolla: Då forskingsmeldinga vart lagd fram i fjor, oppmoda Jens Stoltenberg forskarane om å by på eigen kunnskap i den offentlege debatten. Men dersom ein ser på sjølve forskingsmeldinga, er hand-saminga stemoderleg. Ho slår fast at lovverket er på plass: Formidlingsansvaret til universitet og høgskular vart utvida ved ei lovendring i 2003. Derfrå er vegen lang, eg maktar ikkje å sjå ein gong konturane av ein politikk som støt oppunder lova og dei gode intensjonane.

Får klientellet på Kragerø bibliotek fleire føredrag å sjå fram til? I eit innlegg i Dagbladet, freistar statssekretær Bjørn Haugstad (H) å kome Kjelaas i møte: «Derfor deler jeg Irmelin Kjelaas sitt ønske om at god formidling og undervisning skal verdsettes mer enn mange opplever i dag, for eksempel ved vurdering for fast ansettelse eller for opprykk fra førsteamanuensis til professor.»

Ein slik diskusjon er iallfall ein start.

Redaktør
Kjetil A. Brottveit

18: Fortellingen om en bygd

– Jeg tror at vi som vokste opp i Malm i Ver-
ran på 1960-tallet kjente oss privilegerte,
sier Øystein Rennemo. Han er en av fire fra
samme klasse som siden tok doktorgraden.

26: Hemmelig viten

For de fleste forskere er kunnskap noe som
skal spres. For Elin Enger ved Forsvarets
forskningsinstitutt er kunsten å holde munn.

30: Bare se, men ikke røre?

Stadig mer natur i norske fjellkommuner blir
vernet. Samtidig blir turisme stadig viktigere.
Østlandsforskning studerer fjellkommunenes
dilemma.

4: Omstridt fusjon i sør

– Det blir helt feil å framstille Universitetet i Agder som en taper i en fusjon med Høgskolen
i Telemark. Det sier rektor Kristian Bogen ved HiT.

7: Svenskene strøk

Nylig ble Sverige utestengt fra den europeiske sammenslutningen av kvalitetssikringsorgan
for høyere utdanning. Det skjønner forsker Søren Kjørup godt.

8: Et steg i riktig retning

Regjeringen foreslår å innføre innstegsstillinger som en prøveordning.
Forskerrekrutter ønsker stillingstypen velkommen.

11: Tar vel imot ny generalsekretær

Hun ønsker å være en som motiverer. 1. august tiltrer Hilde Gunn Avløyp som
Forskerforbundets generalsekretær.

12: Etterlengtet egentid

Har forskere tid til egen faglig utvikling? Dette varierer sterkt på de ulike forskningsinstituttene.

FASTE SIDER

33: Historiske bilder

36: Bøker

38: Kronikk

39: Gjest

40: Debatt

45: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 5/2014 – 46. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no

REDAKSJONSSEKRETÆRER: ELIN HAVELIN REKDAL, elin.rekdal@forskerforum.no, SIRI LINDSTAD, siri.lindstad@forskerforum.no

JOURNALISTER: AKSEL KJÆR VIDNES, aksel.vidnes@forskerforum.no, KJERSTIN GJENGEDAL, kjerstin.gjengedal@forskerforum.no

JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRAÐ: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsidefoto: Ole Morten Melgård. Trykk: Krona Trykk.

ISSN 0800-1715. Opplag: 18 270

MOTORVEGEN TIL UNIVERSITET

Om Høgskolen i Telemark blir ein del av Universitetet i Agder, slepp dei unna kvalitetskontrollen til Nokut.

FOTO: UIA/ION-PETER THORSSEN

■ Studentane ved UiA har sagt eit rungande nei til å slå seg saman med HiT. I Studentparlamentet røysta 14 imot, og 1 var for fusjon.

– Å framstille Universitetet i Agder som ein tapar i ein fusjon med Høgskolen i Telemark, blir heilt feil. Det er underleg å påstå at når to høgare utdannings- og forskingsinstitusjonar vurderer å slå seg saman, vil det føre til ei svekking, seier rektor Kristian Bogen ved Høgskolen i Telemark (HiT). Han viser til debatten om ein mogleg fusjon mellom HiT og Universitetet i Agder (UiA). Saka er no på høyring og skal avgjerast i juni.

Medan dei to rektorane er positive til fusjon, er motstanden sterk blant dei tilsette, særleg ved UiA. Fleire har òg hevda at HiT ikkje held høg nok kvalitet. I førre nummer av Forskerforum peika Tom Roar Eikebrokk på det paradoksale i at regjeringa ikkje lenger vil gjere det mogleg å søke om å bli akkreditert som universitet på bakgrunn av kvalitetskrav, medan fusjonsvegen står open. Eikebrokk, som

er førsteamanuensis ved UiA og varamedlem til styret i Forskerforbundet, meiner fusjon er ein snarveg til universitetsstatus. Han spør: «Er det nye universitetet i realiteten «et halvt universitet», hvor bare deler av miljøet er kvalitetssikret gjennom akkreditering?»

– IKKJE LETTVINT

HiT-rektor Bogen er ueinig i at HiT tek ein snarveg.

– HiT er ein god høgskole, og UiA er eit godt universitet, og det er litt rart om ein fusjonert institusjon skulle bli dårlegare enn dei to er kvar for seg. Vi er veldig nær å oppfylle dei formelle krava til å søkje universitetsstatus. Vi manglar eit ph.d.-område, og dette kunne vi kanskje ha klart å etablere. Samfunnsøkonomisk er det likevel rett veg å gå å sjå institusjonane i samanheng og på den måten lage eit

sterkare universitet. Så eg synest ikkje dette er lettvinnt. Det er sunn fornuft at gode miljø går saman om å lage ein framtidsretta institusjon. Mange meiner vi er på jakt etter namnet universitet, men for oss handlar det om kvalitetsutvikling. Og kvaliteten i sum vil bli betre med større fagmiljø.

– Men det er vel HiT som har noko å vinne ved å fusjonere?

– Ja, men det har då verkeleg Universitetet i Agder også. HiT har svært kompetente fagmiljø som UiA ikkje har i dag, så vinsten går begge vegar. Det er ikkje tvil om at UiA har kome lenger på mange område, men i løpet av relativt få år kjem dette til å vere utjamna.

IMPONERT OVER TELEMAR

Rektor Torunn Lauvdal ved UiA uttaler til Forskerforum.no at ho er kjend med argumentet

om at høgskolar som blir inkluderte i eit universitet, snik i kvalitetskøen, og at dei dermed kan bli universitet utan å vere godkjende av Nokut.

– Krava til å bli universitet er i dag fire doktorgradsområde. Telemark har no tre doktorgradsområde og kan veldig lett få eit fjerde. Dei er der vi var om lag eitt år før vi vart universitet. Dei har auka den vitenskaplege publiseringa kraftig, og det er ganske imponerende kva dei har oppnådd dei siste åra. Eg ser det slik at vi ligg ein del år føre i universitetsutviklinga, men at dei kjem etter. Og dei kjem sterkt, seier Lauvdal, som ikkje er redd for å drasse på ein institusjon som ikkje heilt når opp til universitetsstandard.

– Nei, eg er ikkje det. Vi har fleire doktorgradsprogram og fleire stipendiatar, men det er ei utvikling vi begge er inne i. Vi er berre litt lenger framme i løypa.

– BLIR IKKJE EIGE UNIVERSITET

Rektor Bente Ohnstad ved Høgskolen i Lillehammer (HiL) har saman med Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Gjøvik jobba hardt for Innlandsuniversitetet, eit prosjekt som førebels ligg på is. Ohnstad veit mykje om kor strenge kvalitetskrava er for å oppnå universitetsstatus. Ho har likevel ikkje noko prinsipielt imot at det skal vere mogleg å bli universitet ved fusjon.

– Hadde det blitt eit universitet i Telemark som følgje av fusjonen, ville eg sagt at det var ein snarveg. Men om HiT blir innlemma i UiA, blir jo ikkje høgskolen eit universitet i seg sjølv. Det er Universitetet i Agder som blir større. Universitetet må finne ut om ein fusjon er tenleg, og HiT må vurdere om dei er villige til å gje slepp på autonomien sin som høgskole, seier Ohnstad.

– For meg er det ikkje universitetsstatusen i seg sjølv som har vore viktig, men at høgskolen får eit reelt kompetanseløft. Framleis har vi som eit langsiktig mål å bli universitet, men først og fremst ønskjer vi å ha eit fagleg innhald på nivå med eit universitet.

– Regjeringa vil ikkje ha fleire universitet?

– Nei, og det innrettar eg meg etter. Men det har ikkje mykje seie for korleis vi jobbar framover.

EIN LETTARE VEG

I eit brev til HiT skriv kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen at regjeringa er positiv til vidare samarbeid mellom HiT og UiA. Han viser til at regjeringa ikkje ønskjer fleire universitet for effekten av nye universitetsopprettingar er evaluert. Samtidig ønskjer regjeringa sterke fagmiljø. «En søknad om fusjon vil dessuten bety at høgskolen og universitetet slås sammen til ett universitet – ikke til et nytt universitet», skriv Røe Isaksen.

Nokut-direktør Terje Mørland seier Nokut må rette seg etter at politikarane har opna for fusjon som ein mogleg veg til universitetsstatus.

– Men eg skjønar godt dei som tenkjer at Høgskolen i Telemark, og tidlegare også Høgskolen i Finnmark, på denne måten får det let-

FOTO: HIT

■ – Regjeringa støttar prosjektet vårt, og meiner ei samanslåing er rett veg å gå, seier HiT-rektor Kristian Bogen.

tare enn høgskolar som har valt å bli universitet på eiga hand. Det er sagt at fusjonsvegen er som ein motorveg å rekne samanlikna med den smale stien ein må gå for å kvalifisere seg til universitet aleine, seier Mørland.

– Statsråd Røe Isaksen har sagt at han vil godkjenne ein fusjon mellom HiT og UiA?

– Ja, og den førre regjeringa hadde same haldninga. Kristin Halvorsen verka svært nøgd med at Høgskolen i Finnmark vart innlemma i Universitetet i Tromsø.

– Men kva med kvalitetskrava som Nokut

FOTO: NOKUT

■ – Nokut kan når som helst vurdere universitetsakkrediteringa på nytt, seier Terje Mørland, direktør i Nokut.

elles stiller? Kan det bli eit dårlegare universitet ved fusjon?

– Det er viktig å streke under at dei same kvalitetskrava gjeld for alle universitet heile tida. Skilnaden er at ved ein fusjonsprosess må styret og leiinga ved institusjonane gjere den jobben Nokut elles ville ha gjort. Dei må sjølv vurdere kvaliteten på den nye samla institusjonen ut frå dei krava som gjeld. Men Nokut kan når som helst vurdere universitetsakkrediteringa på nytt, seier han.

♦ AV JOHANNE LANDSVERK

Motstanden aukar

Ved HiT er dei uroa over lærarutdanninga. I Agder veks motstanden.

– Vi håpar at styret ved UiA seier nei til fusjon, seier Idar Vassli, som er klubbleiar for Forskerforbundet ved Notodden, eitt av fakulteta ved HiT. Han viser til den sterke motstanden ved UiA mot å slå seg saman med HiT.

– Vi opplever at leiinga ved HiT lever i si eiga verd, og at rektor ikkje i særleg grad lyttar til oss. Vi er uroa over dei store kostnadene ved fusjon, men aller viktigast er kva som vil skje med lærarutdanninga vår. I Agder går lærarutdanninga på tvers av fakultet og institutt, det er ein kompleks struktur som skal førast vidare i den nye institusjonen. Vi er også skeptiske til å at dei fleste

instituttleiarane skal halde til i Kristiansand. Rektor snakkar om å bygge robuste fagmiljø, men blir det eit robust fagmiljø om vi skal leggje oss inn under ein instituttleiar i Agder som vi får treffe ein gong i året? spør han.

I Agder har Studentparlamentet ved UiA sagt nei til fusjon. Motstanden ved UiA er no så sterk at regiondirektør for NHO Agder, Siri Mathiesen, lurar på om fusjonen kan bli noko av.

– NHO gjorde eit vedtak for eit år sidan der vi opna for fusjon, men motstanden er så massiv ved UiA at vi må ta ein grundig diskusjon før vi tek eit endeleg standpunkt, seier Mathiesen.

– SVEKKER RETTSSIKKERHETEN

Stipendiater som fusker, straffes hardere i nytt lovforslag. – Ufølsomt og hjerteløst, sier jusprofessor Jan Fridthjof Bernt.

– Rettssikkerheten til doktorgradsstipendiatene er ikke godt nok ivaretatt, sier jusprofessor Jan Fridthjof Bernt ved Universitetet i Bergen (UiB).

Han mener forslaget til ny universitets- og høyskolelov (UH-lov) innebærer en for streng innskjerping overfor doktorgradsstipendiater. Dersom doktorgradskandidaten blir tatt i fusk eller ikke oppfyller sine forpliktelser i doktorgradsavtalen, får institusjonene rett til kaste ut kandidaten på ubestemt tid. I dag kan institusjonene ikke utestenge kandidatene i mer enn ett år.

– FENGSEL PÅ UBESTEMT TID

– Det sies i forarbeidene at en utestengning ikke betyr fullstendig utestengning, men at man må søke opptak på nytt. Da blir det hengende litt i luften hvor lenge utestengningen varer. Jeg mener det er prinsipielt sterkt uheldig at man ikke tar stilling til det i et slikt vedtak. Noen må ta ansvar for å si hvor alvorlig reaksjonen på fusk skal være. Det er som å bli puttet i fengsel uten å få vite når man slipper ut, sier Bernt.

FOTO: THOR BRØDRESKIFT/UiB

■ I dag kan stipendiater maksimalt stenges ute i ett år hvis de tas for fusk. (Illustrasjonsfoto)

Han mener også at rettssikkerheten til doktorgradskandidatene blir svak fordi de ikke får samme rett til å få dekket saksomkostninger som studenter som tas i fusk, har.

– Her er det tale om en beskyldning som er dramatisk mye mer ødeleggende for den det

gjelder, enn studentfusk, og jeg synes departementets holdning til dette er ganske ufølsom og hjerteløs.

– IKKE URIMELIG

Statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Bjørn Haugstad, sier at hensikten er å gi stipendiatene samme rettssikkerhet som andre vitenskapelig ansatte. Han mener det må være opp til universitetet eller høyskolen å vurdere om en person er skikket til å levere en doktorgrad eller ikke.

– Hvis du blir funnet uskikket til et yrke, vil du ha problemer med å få omgjort den skikketshetsvurderingen. Blir du kastet ut av et doktorgradsprogram på grunn av fusk, så er det vel ikke urimelig at det blir vanskelig å få muligheten igjen. Det er ikke snakk om å sone en dom, og det er ikke en straff. Hvis man blitt tatt i forskningsfusk, er det ikke sånn at du skal sone i to år og så er det bare å starte igjen, sier Haugstad.

❖ AV AKSEL KJÆR VIDNES

TARIFF 2014

BRUDD I LØNNSFORHANDLINGENE

Oppgjøret i offentlig sektor går til Riksmekleren etter uenighet om etterslep i lønnsveksten.

– Staten viste ingen vilje til å forhandle. Statens krav var diffuse og lite konkrete. Da vi ba om en konkretisering, ble det avvist. Vi fikk ingen konkretisering utover at kravet vårt ble redusert. Jeg opplevde det som en klar avvisning av forhandlinger, sier Sigrid Lem, generalsekretær i Forskerforbundet og leder av Unios forhandlingsutvalg for statlig sektor.

Onsdag 30. april ble det brudd i forhandlingene om ny hovedtariffavtale i staten. Unio, som Forskerforbundet er organisert under, hadde lagt frem krav om samme lønnsvekst som i industrien på 3,3 prosent. I tillegg ble det lagt frem krav om kompensasjon for tidligere etterslep på 0,5 prosent. Det ble for drøyt for staten.

Lønnsforhandlingene i kommunal sektor er også gått til mekling.

– UTENFOR RAMMENE

– Nå har industrien og flere etterfølgende oppgjør kommet til enighet innenfor en ramme i tråd med hva konkurranseutsatt industri kan tåle. De krav som nå ble fremmet av de statsan-

FOTO: ERIK NORRUD

■ – Det burde være mulig å komme til en løsning uten streik, sier Sigrid Lem.

sattes organisasjoner, lå imidlertid langt utenfor rammene av frontfaget, sier personaldirektør i staten Merethe Foss i en pressemelding.

Den felles forståelsen om hva frontfaget innebærer, er dermed under press. Frontfaget er den konkurranseutsatte industrien, som forhandler først i lønnsforhandlingene. Resultatet her danner grunnlaget for de videre

forhandlingene i offentlig sektor. Staten og hovedorganisasjonene er imidlertid ikke enige om etterslepet på 0,5 prosentpoeng kan sies å være innenfor rammen av frontfaget.

KLAR TIL STREIK

– Unio mener at vi har et helt legitimt krav, sier Sigrid Lem. – Vi vil ha kompensert etterslepet fra 2012 til 2013 på 0,1 prosentpoeng og fra 2013 til 2014 på 0,4 prosentpoeng. Vi vet at det er vanskelig å anslå et estimat for lokale forhandlinger i privat sektor. Hvis det viser seg at estimatet er feil og vi aldri får tatt igjen etterslepet, vil staten hele tiden sakke akterut.

Fristen for meklingsene er satt til midnatt søndag 25. mai. Dersom det ikke kommer til en løsning mellom partene, kan det bli streik fra mandag 26. mai.

– Vi skal være fullt forberedt og klare for streik hvis det blir behov for det. Men alle håper på at vi nå finner en løsning via Riksmekleren, sier Lem.

❖ AV AKSEL KJÆR VIDNES

IKKE GODKJENT

Sveriges kvalitetssikringssystem for høyere utdanning er underkjent av europeisk organ.

– Takk nei til å være sakkyndig, oppfordrer forsker.

Advarselen mot å delta som sakkyndig kommer fra forsker Søren Kjørup.

– Deltagelsen var frustrerende og opplevdes som tidssløsing. Det går opp for en at systemet ikke fanger inn det det skal, altså kvalitet, sier Kjørup, tidligere professor i humanioras vitenskapsteori ved Roskilde Universitet, nå tilknyttet St. Lucas-akademiet i Brüssel.

– I tillegg møtte jeg et system som var fullstendig ubøyeelig for innvendinger, forslag og påpekning av urimeligheter. Ved å advare vil jeg spare andre for opplevelsen, sier forskeren, som har hatt flere professor II-stillinger i Norge, sist ved Kunst- og designhøgskolen i Bergen.

Forskerforum trykker i dette nummeret et innlegg hvor han utdyper sin erfaring (s. 40).

– SKRIFTLIGE PRØVER IKKE NOK

Kjørup er ikke alene om kritikken. Debatten om det svenske systemet har gått høyt i sektoren, ikke minst etter at Sverige nylig ble utestengt fra den europeiske sammenslutningen av kvalitetssikringsorgan for høyere utdanning, ENQA.

Hovedbegrunnelsen er at det legges for mye vekt på læringsutbytte og for lite på institusjonenes eget kvalitetssikringsarbeid.

Kjørup var med på å evaluere filosofifaget i Sverige. Han forteller at selv om det var læringsutbyttet som skulle evalueres, var begrepet uklart definert.

– Vi forholdt oss *kun* til skriftlige oppgaver, om enn ikke alltid sluttoppgaver. Selv om dette kan gi et rimelig bilde i filosofifaget, vil det for andre fagfelt være helt utilstrekkelig. I praktiske fag som sykepleie er skriftlige prøver overhodet ikke nok til å si noe om ferdigheter i faget. Og selv om fagansvarlige også gir en selvevaluering, er ikke det god nok kvalitetskontroll, sier han.

– IKKE VITENSKAPELIG

Komiteen Kjørup deltok i, påpekte systemmanglene i sluttrapporten sin. Her heter det at systemet fokuserer for mye på studentenes eksamensbesvarelser og ikke nok på andre faktorer ved utdanningene, slik som forkunnskaper, muntlige kunnskaper, kjønnsbalanse, ulikheter i fagprofil mellom

institusjonene med mer. Det gir mulighet for feilkilder.

Lederen for filosofikomiteen, professor Sven Ove Hansson, sier vitenskapelige metoder ikke ble ønsket velkommen i evalueringsarbeidet.

– Det største problemet er at man ikke har et helhetlig grep om ulike mål på utdanningskvalitet. Det beste er å ha tilgang til så mye informasjon som mulig, men i dagens system er det tvert om, sier Hansson, som er leder for avdeling for filosofi ved Institutt for filosofi og teknologihistorie ved Kungliga Tekniska Högskolan.

Filosofikomiteens innvending ble først fjernet fra komiteens rapport, men fikk til slutt stå.

– Som forsker er det viktig å beskrive den valgte metoden for undersøkelsen korrekt. Da må man også beskrive svakhetene. Man kan ikke ta av seg forskerhatten selv om man gjør en slik evaluering, sier Hansson.

NYTT SYSTEM PÅ VEI

Det er Universitetskanslersämbetet (UKÄ), tilsvarende Nokut, som er ansvarlig for Sveriges kvalitetssikringsarbeid. UKÄ gjennomgår nå systemet, og en ny versjon kommer i 2015. Ulrika Thafvelin leder arbeidet og påpeker at erfaringene man har hatt så langt, vil bidra til å forbedre alle deler av systemet.

– Vi har til hensikt både å styrke studentenes rolle i evalueringene og bedømme utdanningenes arbeidsmarkedstilknytning. Dessuten vil vi rette mer søkelys mot å evaluere utdanningsprosessen, selv om vi fortsatt vil bedømme hvor godt studentene når utdanningsmålene, skriver hun på e-post til Forskerforum.

Thafvelin opplyser at de fleste sakkyndige er fornøyde med hvordan evalueringene fungerer.

– Mitt håp er at vi med utviklingen av kvalitetssikringssystemet vil bli enda bedre, men også at vi fortsetter å ha en levende diskusjon med fageksperter, studenter og andre involverte om hvordan vi kan bli bedre, sier hun.

Thafvelin avviser at endringene er et svar på kritikken, og påpeker at systemet alltid vurderes hvert fjerde år.

Tilsynsdirektør i Nokut, Øystein Lund, mener Norge ikke risikerer utestenging slik som Sverige.

– Læringsutbytte er kun en av flere sentrale faktorer i kvalitetssikringsarbeidet. Vi vil fortsatt ha et øye på institusjonenes kvalitetssystem, og vi vil se til at våre tilsynsmetoder er i tråd med European Standards and Guidelines (ESG). Jeg frykter derfor intet fra ENQA, sier han.

FOTO: MIKAEL REEDAL

■ Svensk høyere utdanning evalueres – men med for dårlige metoder?
Her fra undervisning ved Lunds universitet.

♦ AV ELIN HAVELIN REKDAL

VIL HA TRYGGERE KARRIERELØP

Regjeringen vil opprette innstegsstillinger for å gi unge forskere en rettere vei mot fast jobb. – Attraktivt, sier forskere i midlertidige jobber.

– For å sitere en venn på Facebook: «Jeg liker enhver stilling så lenge jeg får den.»

Doktorgradsstipendiat ved Universitetet i Oslo Ida Tolgensbakk legger spøk til side – den nye ansettelsestypen «innstegsstilling» som skal prøves ut innenfor akademia, kan være et bra tiltak selv om den også skulle tilfalle andre.

– Jeg syns dette høres utrolig attraktivt ut. Selv om jeg ikke hadde lyktes med å oppfylle kravene til fast ansettelse etter innstegsperioden, ville jeg fått muligheten til å forske i mange år, sier Tolgensbakk, som skriver sin

avhandling ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk.

MER ATTRAKTIVT FOR KVINNER

Regjeringen har nylig oversendt til Stortinget et forslag til ny universitets- og høyskolelov (UHLov). I den nye loven er innstegsstillinger foreslått innført som en prøveordning. Ordningen er inspirert av den amerikanske stillingstypen «tenure track» som fører til fast stilling dersom man fyller visse krav etter en lengre periode i den midlertidige stillingen.

– Jeg tror den forutsigbarheten også vil gjøre det mer attraktivt for kvinner å fortsette med forskning. Med familie kan jeg ikke uten videre flytte til Tromsø for en kortvarig midlertidig stilling, men om jeg vet at den varer i mange år, kan det være aktuelt, sier Tolgensbakk. Hun får støtte fra UiO-kollega Gunnar Dick, som er postdoktor ved Institutt for biovitenskap.

– For meg er dette et bra forslag. Det svarer på en utfordring som ligger der, at det innenfor en del områder – som medisin, livsvitenskap og naturfag – er en enorm økning i doktorgra-

FOTO: AKSEL KJÆR VINDEN

■ Doktorgradsstipendiat Ida Tolgensbakk og postdoktor Gunnar Dick tror ikke innstegsstillinger løser alle utfordringer med midlertidige ansettelser.

der uten at man vet om man har noen jobb å gå til videre. Innstegsstillinger kan bidra til å avklare om man er god nok til å gå videre med en forskerkarriere, sier han.

KONKURRERE OM INTERNASJONALE TALENTER

I første omgang skal prosjektet kun omfatte 300 stillinger, og universitetene og høyskolene kan selv velge om de vil delta. Ansettelsestypen skal også være tilgjengelig innenfor alle fagområder.

Ifølge statssekretær i Kunnskapsdepartementet (KD) Bjørn Haugstad blir innstegsstillingene den nye UH-lovens viktigste politiske grep.

– Det mener vi fordi det gjør det lettere for norske institusjoner å konkurrere internasjonalt om forskertalenter, og en del unge talenter får større forutsigbarhet. Vi har også lagt oss på den ordningen som er mest gunstig for den ansatte – at man har krav på fast ansettelse. Det gir størst forutsigbarhet for kandidaten, sier Haugstad.

Da den forrige regjeringen utredet ordningen, sto det nemlig mellom to forslag: at man etter en vellykket innstegsperiode enten bare hadde krav på å bli *vurdert* for fast ansettelse, eller at man var *garantert* fast ansettelse. Hva som skal til for å ha en vellykket innstegsperiode, er imidlertid ikke avklart ennå, men det kan blant annet være snakk om progresjons- og publiseringskrav.

– Det er det viktigste, svarer Gunnar Dick når han får høre at forslaget innebærer en garanti om fast ansettelse dersom kravene fylles.

– I denne stillingstypen ligger det en risikofordeling. Den ansatte tar risikoen med å oppfylle kravene i stillingen, mens arbeidsgiveren tar risikoen med å skaffe lønnsmidlene. Det viktigste med en sånn stilling er at den gir en avklaring på om man kan få en fast stilling etter hvert. Sånn som det er nå, har vi ingen mulighet til å vite om vi noen gang vil få en fast jobb, sier han.

AVVENTENDE POSITIV

Selv er han inne i sin andre postdoktorperiode. Den første hadde han ved Cambridge. I Norge har man ikke lov til å ha mer enn én periode som postdoktor ved samme institusjon. Etter loven skal stillingen, som kommer etter en doktorgrad, ha som hovedmål «å kvalifisere for arbeid i vitenskapelige toppstillinger». Det er det imidlertid få som oppnår, og akademia er kjent for å ha rundt dobbelt så høy bruk av midlertidige stillinger enn arbeidslivet for øvrig.

I forbindelse med presentasjonen av forslaget om innstegsstillinger skrev KD at ordningen nettopp skal «gjøre det lettere for unge talenter å komme inn i faste undervisnings- og forskerstillinger». Det forplikter, mener Petter Aaslestad, leder av Forskerforbundet.

– KD har presentert dette som et middel for å få ned bruken av midlertidige stillinger i sektoren. Hvis det lykkes, er vi positive, men det er ikke umiddelbart enkelt å se at det blir resultatet, sier Aaslestad, som tror ordningen

FOTO: ERIK NORRUD

■ – Innstegsordningen gjør at man blir nødt til å revurdere den litt ureflekterte bruken av postdoktor-stillingen, sier Petter Aaslestad.

kan få følger for postdoktor-ordningen.

– Man blir nødt til å revurdere den litt ureflekterte bruken av postdoktor-stillingen. Den er blitt utvannet, sier han og viser til eksemplet med stjerneforskeren Terje Lohndal. Han ble først tilbudt en midlertidig postdoktorstilling ved Universitetet i Oslo, men takket nei da han fikk en fast stilling som førsteamanuensis ved NTNU. To år senere er han 28 år og landets yngste professor.

KREVER MER OPPFØLGING

Mye er ennå usikkert om innstegsstillingene. Det er ikke avgjort hvor mange år en slik stilling skal vare før man får fast ansettelse, men det har vært diskutert om den skal vare i fem–seks år. Hvilke kriterier man må oppnå for å kvalifisere seg og få fast ansettelse ved institusjonen, er også uavklart. Om stillingstypen skal fungere etter hensikten, er det avgjørende at kriteriene er tydelige, mener Aaslestad.

– Jeg er veldig glad for at regjeringen sier at man faktisk får fast stilling om man møter kriteriene. Men da må det være helt klart hva man skal oppnå i innstegsperioden. Det vil kreve god oppfølging fra arbeidsgivers side – mer enn det er tradisjon for dag. Vi må også tenke nøye igjennom hvordan det blir med undervisningen – om det blir et kjøp for at man skal publisere mest mulig, eller om man også får utviklet pedagogisk kompetanse. Det er avgjørende for å ivareta den forskningsbaserte undervisningen.

Regjeringen lover at fagforeningene og institusjonene skal involveres i det videre arbeidet. Utfallet av det arbeidet vil være avgjørende for Forskerforbundets holdning til ordningen.

FOTO: MARTE CARMANN

■ – Innstegsstillinger er det viktigste politiske gripet i den nye UH-loven, sier statssekretær Bjørn Haugstad.

– Dette er en prøveordning hvor akademia, KD og tjenestemannsorganisasjonene sammen skal finne frem til kriteriene for hvordan det skal gjøres. Vi i Forskerforbundet er avventende positive. Det kommer helt an på hvordan det løses, sier Aaslestad.

MIDLERTIDIGHETSSPIRALEN

Verken postdoktor Gunnar Dick eller doktorgradsstipendiat Ida Tolgensbakk tror at stillingen vil være noen universalløsning for alle midlertidig ansatte eller ved alle institusjoner.

– Ved mitt institutt har vi omtrent 150 midlertidig ansatte og 70 fast ansatte blant de vitenskapelige stillingene. Denne ordningen kan kanskje bare være en løsning for tre av dem, sier Dick.

Dersom innstegsstillingen blir opprettet ved deres institutter, er den imidlertid fristende. Nå er veien videre usikker.

– Jeg skal levere avhandlingen i september. Da må jeg søke på alt som finnes. Jeg tenker at jeg kanskje orker dette i tre eller fem år, men jeg vil ikke bli sugd inn i den midlertidighetsspiralen, sier Ida Tolgensbakk.

Gunnar Dick er kommet litt lenger i karriereløpet, men også han er usikker på hvor han er om et år. Da er postdoktorperioden over.

– Da må jeg søke jobber og forskningsmidler. Men jeg må være realistisk. Sånn som systemet er nå, kan jeg ende opp med å jobbe et annet sted enn her.

♦ AV AKSEL KJÆR VIDNES

Fordi det går litt opp og ned

Du vet selv hvor fort det kan svinge – fra perioder med romslig økonomi til trange regningsmåneder hvor du må strekke lommeboka i alle retninger. Med Cresco Unique kan du jevne ut svingningene med lån og sparing på samme smarte konto – til svært gode vilkår.

Smarte fordeler for medlemmer i Forskerforbundet:

- 2,8 % sparerente fra første krone
- Ingen begrensninger i antall uttak
- Gebyrfrie varekjøp i hele verden
- Gebyrfri betaling av regninger i nettbanken
- Inntil 75 000 kroner i kreditt
- "Halv" kredittrente sammenlignet med ordinære kredittkort
- Fleksibel tilbakebetaling

Bestill nå og les mer på www.cresco.no/unique

Alltid. **Fleksibilitet.**

FRA MASKINISTER TIL FORSKERE

Hilde Gunn Avløyp blir ny generalsekretær i Forskerforbundet. Hun kommer fra samme stilling i Maskinistforbundet.

– Jeg vil bidra til vekst og til at medlemmenes kompetanse blir satt pris på.

Det sier Hilde Gunn Avløyp (50), som er ansatt som Forskerforbundets nye generalsekretær fra 1. august.

Avløyp er generalsekretær i Det norske maskinistforbund. Hun overtar etter Sigrid Lem, som går av med pensjon etter å ha vært generalsekretær siden 2008. Styreleder Petter Aaslestad er godt fornøyd med valget av Avløyp som Lems etterfølger.

– Avløyp har solid ledererfaring og god kunnskap om arbeidsliv og politikk. Vi har fått en meget godt kvalifisert generalsekretær som vil videreutvikle forbundet både som fagorganisasjon og politisk aktør, sier Aaslestad.

VIL MOTIVERE OG IVARETA

Hilde Gunn Avløyp er jurist fra Universitetet i Bergen og har tidligere vært generalsekretær i Norsk Radiografforbund. Hun har også bakgrunn som rådgiver i Norges Juristforbund og Akademikerne. Maskinistforbundet som organiserer over 6000 maskinsjefer og maskinoffiserer, er i likhet med Forskerforbundet organisert under hovedorganisasjonen Unio, hvor Avløyp også er styremedlem.

Avløyp forteller at hun søkte stillingen fordi hun opplever Forskerforbundets felt som spennende.

– Forskerforbundet er en utrolig viktig aktør både på arbeidsområdet til medlemmene og gjennom det betydelige politiske arbeidet forbundet gjør for akademisk utdannende, sier Avløyp. Hun forutsetter at rollen som generalsekretær blir mangfoldig:

– Jeg ønsker å være en generalsekretær som motiverer, som kan ivareta medlemmenes interesser, som støtter opp under styrets arbeid og visjoner, og som kan drifte og lede et sekretariat som kan bidra til å styrke medlemmenes posisjon.

INNENRIKS- OG UTENRIKSMINISTER

Generalsekretæren får sin arbeidsplass i Forskerforbundets sentrale sekretariat i Oslo, som har rundt 40 ansatte. I tillegg til å jobbe med den landsdekkende organisasjonen og lede sekretariatet vil generalsekretæren også ha en rolle i det nasjonale arbeidet til Unio.

Hovedtillitsvalgt ved Forskerforbundets største lokallag – Universitetet i Oslo – mener Avløyp har de forutsetningene en generalsekretær trenger for å dekke organisasjonens brede behov.

– Vi trenger en generalsekretær som både kan være en innenriksminister som leder et sekretariat, og en utenriksminister som kan

FOTO: PRESSEFOTO

■ – Hvordan utdanning og kompetanse belønnes i Norge, er et veldig spennende felt, sier Hilde Gunn Avløyp.

representere Forskerforbundet utad, sier Kristian Mollestad. Han tror det blir krevende rolle å fylle.

– Hun må kunne fronte det politiske arbeidet og være opptatt av lønsspørsmål og arbeidsvilkår. Med ny regjering som lempes på arbeidsbetingelsene, blir det ikke noe mindre viktig fremover å være en politisk aktør sammen med lederen.

ULEMPE MED EKSTERN?

Leder av lokallaget ved NTNU, professor Kristian Steinnes, legger til at det blir viktig for den påtroppende generalsekretæren å sette seg inn i lokallagenes arbeid. Forskerforbundet har i dag rundt 18 500 medlemmer og hele 270 lokallag.

– Hun må kunne gjennomføre Forskerforbundets politiske program og ha et godt grep om tariffområdet vårt. Vi har også behov for en generalsekretær som har god kontakt med lokallagene rundt omkring i landet, sier Steinnes, som tror det både kan være en styrke og en svakhet for organisasjonen å få en generalsekretær som ikke kjenner Forskerforbundet inngående fra før.

– Fordelen er at hun kommer med veldig bred erfaring fra liknende posisjoner. Med den

bakgrunnen er det fullt mulig å lære, sier han og får støtte fra Mollestad.

– Det kunne vært gode og sterke kandidater fra våre egne rekker, men jeg ser det ikke som noe negativt at hun kommer utenfra. Mitt inntrykk er at hun vet hva hun går inn i, og har tung kompetanse fra posisjonen som fagforeningsleder.

Selv mener Avløyp at spranget fra hennes tidligere erfaring til stillingen i Forskerforbundet er fullt overstigelig.

– Å jobbe med akademisk utdannede grupper er noe jeg er kjent med fra tidligere. Jeg ser ikke på det som noen motsetning, men at det er den samlede erfaringen jeg har gjort meg, som er verdifull og gjør meg i stand til å ta denne utfordringen.

Avløyp ønsker ikke i dag å komme med en programerklæring for sitt arbeid som generalsekretær i Forskerforbundet, men hun nevner rekruttering til forbundet som én av oppgavene for tiden fremover.

– Men nå vil jeg bruke tid innledningsvis til å sette meg inn i forbundets arbeid.

♦ AV AKSEL KJÆR VIDNES

ET VIRVAR I INSTITUTTSEKTOREN

Mange instituttforskere drømmer om mer tid til egen faglig utvikling. Ordningene for faglig egentid er høyst variable.

– Nei, vi har dessverre ingen avtale om fri tid til egen forskning. Jeg tror neppe instituttets økonomi ville tillatt noe slikt, forteller biolog Eirik Fjeld ved Norsk institutt for vannforskning (Niva).

Det er ett av svarene vi får når vi spør de fleste av landets forskningsinstitutter om hvilke ordninger de har for tid til egen forskning eller faglig utvikling. En tilbakemelding vi får flere steder, er at dette ikke engang har vært oppe til diskusjon. «Vi har jo ikke undervisning slik de har på universitetene og høyskolene. Hos oss driver vi med forskning hele tiden», svarer flere.

– Men vi kan få godskrevet et beskjedent beløp eller timer i etterkant når vi har publisert en forskningsartikkel, sier Fjeld.

IKKE PÅ DAGSORDENEN

– Ja, vi vet at praksisen varierer, og at ulike institutter har ulike ordninger, sier Lars Holden. Han er leder av Forskningsinstituttens fellesarena (FFA), som så langt ikke har sett behovet for å sette temaet på dagsordenen.

– Det enkelte institutts grunnbevilgning og muligheter for finansiering ellers er nok det som avgjør hvilke ordninger du finner hvor.

Ved Norsk institutt for naturforskning (Nina) har man forsøkt å rydde plass til egen faglig utvikling innimellom all oppdrags-

Forskningstermin

- et begrep hentet fra universitets- og høyskolesektoren
- betegner som oftest seks til tolv måneder der ansatte i vitenskapelige stillinger fritas for plikter for å konsentrere seg om forskning og faglig utvikling
- en ordning som ikke er lovfestet, og med ulik praksis

forskningen. Der opererer man med 25 prosent egenutviklingstid.

– Dette er en fleksibel ordning, der det er mulig å spare opp egenutviklingstid som etter avtale kan tas ut sammenhengende, forteller biolog Marianne Evju. En av hennes kollegaer var nylig seks måneder etter eget ønske ved et universitet i Costa Rica, der han fikk muligheten til å jobbe tettere enn ellers med en samarbeidspartner.

– Egenutviklingstiden kan du for eksempel bruke til å jobbe videre med data som er samlet inn i forbindelse med et forskningsprosjekt, eller du kan skrive artikler. Ofte legges egenutviklingstid inn i prosjekter finansiert av Forskningsrådet

eller EU for å gi forskeren mer rom.

Det er opp til forskeren selv å bake egenutviklingstiden inn i en ellers travel hverdag. I praksis er det likevel få som tar ut det de hadde kunnet av tid til egne prosjekter.

– Vi er avhengige av å få oppdrag for å tjene penger. Derfor må man hele tiden passe på ikke å være for lenge borte fra markedet.

LØNNET UTENLANDSOPPHOLD

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er blant instituttene med de raueste ordningene.

– Her kan man få permisjon med lønn i opptil ett år om man ønsker et utenlandsopphold, forteller informatiker Bjørn Jervell Hansen.

– Hvorvidt man kan si at man i dette året disponerer tiden helt selv, kommer litt an på hvordan man ser det. FFI skal jo godkjenne hvor man drar, i alle fall, og det varierer nok hvor mye oppfølging og styring det er fra instituttet i perioden. Men jeg benyttet meg selv av denne ordningen i 2005–2006 og følte i alle fall da at jeg stod veldig fritt, sier Hansen.

Også ved Bioforsk settes det av penger over grunnbevilgningen til å dekke ekstra utgifter ved et utenlandsopphold, men heller ikke så mye mer.

– Midler til slike opphold deles ut etter søknad hvor forskeren må beskrive hva vedkommende skal gjøre dette året, hvor og hvorfor. En forutsetning for å få innvilget søknaden din er ofte at du har et prosjekt som kan betale timene dine. Det er derfor med andre ord litt opp til hver forsker å greie å skrive inn et slikt opphold i en forskningssøknad, understreker biolog Håkon Borch.

– For tiden er det en herfra som er på fire måneders opphold i Sidney for å skrive en bok sammen med en fra universitetet der. Selv hadde jeg et opphold i London i tre måneder for å studere et fagtema.

Ved Statens institutt for rusforskning (Sirus) er ikke slike ordninger satt i system. Men så er da også de fleste prosjekter der initiert av forskerne selv, forteller sosiolog Elin K. Bye.

– Vi oppmuntres imidlertid til å sitte i perioder på andre institutter i andre land for å jobbe med felles prosjekter. Man får noe støtte til boutgifter om man velger å gjøre det, men ellers må man ordne alt selv. Så vidt jeg vet, er det ikke så mange som har gjort noe sånt – bare noen få de siste ti årene. Men nå har vi mange nye, unge ansatte, foreløpig uten barn, og da er det kanskje flere dette kan bli aktuelt for.

FOTO: ARNSTEIN STAVELØKK, NINA

■ I instituttsektoren må tid til faglig utvikling ofte veies opp mot oppdragsmarkedet. Her fra Nina.

AV SIRI LINDSTAD

VIL SETJE MAKT BAK KRAVA

Styresmaktene krev at mest mogleg forskning skal lagrast i opne arkiv. Så langt har det ikkje kosta noko å bryte med kravet.

– Vi arbeider med å revidere retningslinene våre for open tilgang, slik at vi kan følgje dette betre opp. Å halde tilbake prosjektmidlar for forskning som ikkje er gjort ope tilgjengeleg, er eit mogleg verkemiddel, seier seniorrådgjevar Rune Rambæk Schjølberg i Forskingsrådet.

LÅG Fyllingsgrad

Nesten 50 norske institusjonar har opne, digitale arkiv der forskingsartiklar og anna forskingsmateriale kan lagrast permanent. Dei eldste arkiva har eksistert i om lag ti år, men det har vist seg vanskeleg å fylle dei. Høgskulen i Oslo og Akershus er den institusjonen som arkiverer klart flest forskingsartiklar. Det kjem av at artiklar som ikkje blir arkiverte, berre får uttelling for halvparten av opptente publiseringspoeng ved resultatbasert fordeling av midlar.

Slike sanksjonar kan vi snart sjå meir av. Det er blitt vanleg at finansieringskjelder stiller krav om open tilgang til forskning som er produsert med midlane deira. Nyleg kunngjorde det britiske Wellcome Trust og amerikanske National Institutes of Health at dei har halde tilbake prosjektmidlar til forskarar som ikkje har etterlevd kravet om å gjere forskinga ope tilgjengeleg.

– Bruken av dei norske arkiva kjem til å auke fordi krava blir strengare, meiner seniorrådgjevar Lars Wenaas i Cristin, som registrerer informasjon om norsk forskningspublisering, mellom anna som grunnlag for finansiering.

BETRE OVERSIKT

Cristin er vert for søketenesta Nora, som haustar materiale frå alle norske institusjonsarkiv og sender data ut til europeiske søkesystem. Når forskarar registrerer forskinga i Cristin, kan dei samstundes laste opp forskingsartikkelen. Han blir send til arkivet ved heimeinstitusjonen til forskaren, som så gjer jobben med å sjekke om artikkelen kan publiserast i arkivet.

– Mange forskarar er ikkje eingong klar over at dei er underlagde krav om å deponere forskning i institusjonsarkiva. Men vi ønskjer i det minste å gjere prosessen så enkel som råd, seier Wenaas.

Cristin-systemet blir utvikla vidare slik at ein kan hente ut betre tal på kor mykje forskning som er deponert i institusjonsarkiva.

– Forskingsrådet ber no institusjonane om å rapportere artiklar gjennom Cristin, med prosjektkode, slik at vi kan trekke ut konkrete artiklar og sjå om dei er, eller kunne ha vore, eigenarkiverte i institusjonsarkivet. Men det er institusjonane som har hovudansvar for å følgje opp egne forskarar. Vi er ikkje ute etter meir byråkrati, men ønskjer å lage verktøy som

FOTO: FIN SERCK-HANSEN

■ – Vi prøver å rigge Cristin slik at vi kan levere gode tal om eigenarkivering til aktørar som Forskingsrådet, seier Lars Wenaas.

lèt institusjonane sjølve følgje opp på ein betre måte, seier Schjølberg i Forskingsrådet.

BILLEG ARKIVERING

Institusjonsarkiv er éin veg til open tilgang til forskning, den såkalla «grøne vegen». Ein kan også velje å publisere direkte i eit tidsskrift med open tilgang, den såkalla «gullvegen». I Noreg har styresmaktene lagt vekt på den grønne vegen. Ein del forlag krev at det skal gå ei viss tid frå artikkelen blir publisert til han kan leggjast i arkivet. På den andre sida kan gullvegen føre til meirutgifter i form av forfattaravgift eller at forskarar må kjøpe fri artiklar for å kunne leggje dei i institusjonsarkivet.

– Den grønne vegen er ikkje gratis, fordi det krev infrastruktur, men det er ein enkel og relativt billig veg til å gjere ideane ope tilgjengelege. Eg brukar å seie at no tek det til å bli farleg å ikkje eigenarkivere forskning. Det kan innebere ein økonomisk risiko for institusjonen etter kvart som til dømes Forskingsrådet og EU følgjer opp sine egne krav til open tilgang, seier Jan Erik Frantsevåg ved biblioteket til Universitetet i Tromsø – Noregs arktiske universitet.

IKKJE BERRE ARTIKLAR

Institusjonsarkiva fyller dessutan ein annan funksjon enn «gullvegen»: Dei tek vare på såkalla «grått materiale», som masteroppgåver,

rapportar, tekniske dokument, konferanseinnlegg, datasett og andre forskingsrelaterte produkt som ein ikkje finn andre stader. Slik spelar institusjonsarkivet ei viktig rolle i å ta vare på den intellektuelle historia til institusjonen.

– Og det er den typen materiale som blir mest lese i arkivet vårt. Mitt personlege inntrykk er at det grå materialet har ein stor verdi for ålmenta. Det ligg på eit nivå som fleire kan ta til seg, og blir dermed ein del av universitet sitt formidlingsoppdrag som ein ikkje skal undervurdere, seier Frantsevåg.

♦ AV KJERSTIN GJENGEDAL

Institusjonsarkiv

- digitale, opne arkiv som blir drivne av forskingsinstitusjonane
- tek permanent vare på forskingsartiklar, masteroppgåver, ph.d.-avhandlingar og anna forskingsmateriale som rapportar, loggar og konferanseinnlegg
- Forskingsmeldinga oppmodar til at all forskning som er offentleg finansierte, skal eigenarkiverast, uavhengig av korleis artikkelen er publisert.
- Førebels er ein svært liten del av norsk forskning lagra i institusjonsarkiva.

FORSKNINGSETIKK

TERRORIST VIL FORSKES PÅ

Massedrapsmannen fra 22. juli har kontaktet flere forskere fordi han vil forskes på. Lars Gule, førsteamanuensis ved Høgskolen i Oslo og Akershus, har sagt ja til et møte. – Det finnes argumenter for å glemme personen og ikke gi ham noen form for oppmerksomhet. Men jeg mener at vi ikke kommer utenom terroren og Breivik. Å forsøke å «skru av» denne personen vil ikke lykkes. Det er allerede skrevet flere bøker om ham, og forskere må forholde seg til denne hendelsen uansett, sier Gule til khrono.no.

ARKIV

Vil styrke lokale fagmiljø

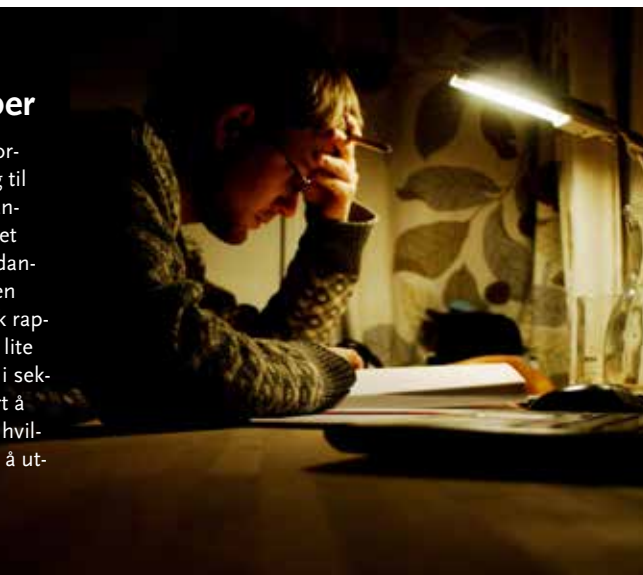
■ Arkivarforeningen, som er en fagpolitisk forening i Forskerforbundet, vil nå opprette lokale grupper i de ulike regionene. – Medlemmene våre er spredt på ulike arbeidsplasser over hele landet, i Arkivverket, fylkeskommunale og kommunale arkiv og museum, og de har i dag ikke noe fagmiljø lokalt å knytte seg til. Ved å etablere lokale grupper håper vi også å rekruttere flere medlemmer til Arkivarforeningen og i neste omgang til Forskerforbundet, sier Torkel Thime, styremedlem i Arkivarforeningen.

UTDANNINGSKVALITET

For svake forkunnskaper

■ Mange studenter har for dårlige forkunnskaper og får for liten anledning til faglig fordypning i studiene, mener ansatte ved norske UH-institusjoner. Det kommer fram i NIFU-rapporten «Utdanningskvalitet i høyere utdanning: noen empiriske eksempler». Forskerne bak rapporten fant også tegn på at det er en lite utviklet kultur for utdanningskvalitet i sektoren. Formålet med studien har vært å belyse hvordan kvalitet defineres, og hvilke forutsetninger som er til stede for å utvikle kvalitet i utdanning.

INNOVASJON

– Rammes av forsiktighetskultur

■ Offentlig sektor legger mindre til rette for innovasjon i innkjøp sammenlignet med privat sektor. Det skyldes at en forsiktighetskultur rammer innovasjonen i de offentlige innkjøpene som er på 400 milliarder kroner, ifølge NHO. – Hvis bare tre prosent av de offentlige innkjøpsmilliardene ble utnyttet til satsing på innovasjon, ville disse tolv milliardene tilsvare de samlede bevilgningene til Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva, sier NHO-sjef Kristin Skogen Lund.

FINANSIERING

Ny ekspertgruppe nedsatt

■ Da Solberg-regjeringen tiltrådte, ble finansierungsutvalget som var nedsatt av den rødgrønne regjeringen, oppløst. Nå har regjeringen oppnevnt et nytt utvalg som skal gjennomgå finansieringen av UH-sektoren. – Ekspertgruppens viktigste oppdrag blir å se på hvordan eventuelle endringer i finansieringen kan bidra til å styrke kvaliteten på forskning og utdanning, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen. Det nye utvalget ledes av Torbjørn Hægeland, forskningsdirektør ved Statistisk sentralbyrå.

Ny policy for høgskolene

■ Forskningsrådet har laget en ny policy for FoU ved høgskolene, utviklet i samarbeid med sektoren. Høgskolene spiller en viktig rolle i samspillet mellom forskning, utdanning og innovasjon, heter det i policyen, og for å styrke forskningskompetansen videreføres blant annet ordningen med nasjonale forskerskoler og støtte til rekruttering, kompetanseutvikling og studentaktiv forskning. Forskningsrådet vil også stimulere høgskolene til mer internasjonalt samarbeid og deltakelse i Horisont 2020.

HIV-forskning belønnes

■ Førsteamanuensis Jon Våbenø ved UiT Norges arktiske universitet har fått Norsk Kjemisk Selskaps pris for unge forskere under 40 år. Våbenø forsker på molekyler som skal hindre HIV-viruset i å komme inn i våre celler og utvikle AIDS. Forskingen er fortsatt på et tidlig stadium, men funnene er viktige, sier vinneren til uit.no: – Det er et viktig bidrag til forståelsen av mekanismene, og dermed framgang på feltet. Dette er et kompetitivt felt, og vi er små, så vi må gjøre noe annerledes.

Flere kvinnelige styreledere

■ Med museumsreformen som ble påbegynt i 2001, gikk antallet kvinnelige styreledere kraftig ned. Nå kan det se ut til at utviklingen snur igjen. Museumsnytt viste i 2011 hvordan kvinneandelen blant styrelederne sank fra 26 til 18 prosent mellom 2006 og 2009. Den største nedgangen skjedde der mange små organisasjoner gikk sammen til større organisasjoner. Men nå er kvinnene på vei tilbake som styreledere. Museumsstatistikken for 2012 viser at 28 av 115 styreledere er kvinner, en andel på 24,3 prosent.

SSB øker prisene

■ Norge har god tilgang på tall om befolkningen, og tallene er grunnlag for mange forskningsprosjekter. Det er Statistisk sentralbyrå (SSB) som forvalter slike data fra ulike registre. Nå settes forskning på vent fordi SSB øker prisen på tilgangen til tallene, skriver forskning.no. Forskere melder at prisen på data er femdoblet fra tidligere, noe som gjør at nye datasett blir for dyrt. Enten utsettes nye prosjekter, eller så benyttes gamle tall. Dette kan igjen gå ut over forskningskvaliteten.

Slutt på personlig stipend

■ Til neste år skal det ikke lyses ut personlige postdoktorstipend i Fri prosjektstøtte (FRIPRO). – Det er viktig at postdoktorene knyttes til et større forskningsmiljø. Det gjør de når de inngår i forskerprosjekter eller unge forskertalentprosjekter i FRIPRO. Derfor konsentrerer vi midlene til disse søknadstypene. For de yngre forskerne som ønsker å knytte seg til et internasjonalt forskningsmiljø, har vi opprettet et eget mobilitetsstipend, sier divisjonsdirektør Anders Hanneborg i Forskningsrådet.

– Jeg var tidlig en bokorm, og leste alt jeg kom over av Anne Cath. Vestly og om Hardyguttene, sier Lohndal.

NORGES YNGSTE PROFESSOR

Terje Lohndal (28) forble ikke Norges yngste førsteamanuensis lenge. Nå er han blitt professor i engelsk lingvistikk ved NTNU. Lohndal beskrives som en uvanlig kapasitet for sitt fagfelt, og allerede som 21-åring publiserte han sin første artikkel. – Jeg trodde ikke jeg skulle bli professor så tidlig. Det var noen kolleger som mente at jeg burde søke fordi jeg har så mange publiserte artikler, forklarer Lohndal, som også er med i NTNUs Stjerneprogram for unge og svært lovende forskere.

SUPERSTJERNEN HELGA REFSUM

Helga Refsum, professor ved Universitetet i Oslo og gjesteprofessor ved Universitetet i Oxford, er en av verdens ledende forskere på B-vitaminer.

Da Refsum startet sin forskningskarriere fikk hun høre at hennes prosjekt på aminosyren homocystein var utdatert. Refsum syntes derimot at homocystein og B-vitaminene som bestemmer homocysteinnivået i blodet var et spennende forskningsfelt. I løpet av få år bidro hun til at forskere over hele verden startet med studier på B-vitaminer og homocystein som risikofaktor for nedsatt helsetilstand, sykdom og død.

Nylig har Refsum og medarbeidere vist at B-vitaminer som senker homocystein kan bremse utviklingen av hukommelsestap og Alzheimer. Refsum er også opptatt av fedme, og i samarbeid med Oxford, har hun identifisert nye lovende medikamenter for behandling av fedme. Refsum er blant Norges mest siterte kvinnelige forskere.

Det er på tide å anerkjenne Norges virkelige superstjerner. De er helter i vår tid – de menneskene som gjennom sitt samvittighetsfulle, harde og vanskelige arbeid har løst noen av verdens største mysterier, forebygget og kurert sykdom og økt vår forståelse av naturen og universet. De har holdt liv i undringen i vår kultur og gjort den matnyttig.

MED HJERNEKRAFT SKAL FREMTIDEN SKAPES
www.hjernekraftverk.no

**HJERNE
KRAFT
VERK**

Et klassebilde

De færreste ved Malm ungdomsskole i 1960-årene hadde foreldre med høyere utdanning. Likevel endte Frank Christiansen og tre klassekamerater opp med doktorgraden.

TEKST: SIRI LINDSTAD FOTO: OLE MORTEN MELGÅRD

– Det skjer ofte når jeg er ute og underviser, at folk spør: Du verden, er du også fra Malm? Det finne så mange malmbygger i framskutte posisjoner, og kanskje spesielt innenfor universitets- og høyskolesektoren.

Øystein Rennemo er førsteamanuensis ved Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT), avdeling for økonomi, organisasjon og ledelse. Han er en av fire fra samme avgangsklasse ved Malm ungdomsskole i 1969 som siden tok doktorgraden. Dette er fortellingen om disse fire som vokste opp i gruvesamfunnet Malm, i mange år en storeksportør av hjernekraft.

Privilegerte

Bygda Malm ligger i Verran kommune, innerst i Trondheimsfjorden, sør for Steinkjer. Da Rennemo og klassekameratene gikk ut ungdomsskolen, bodde det litt i underkant av 4000 i kommunen. I dag har folketallet sunket med mer enn 25 prosent, og det dør flere enn det fødes i Verran.

Båten av typen jekt i kommunevåpenet symboliserer Verrans nære tilknytning til fjorden. Men virkelig aktivitet i kommunen ble det først da man fant jernmalm og Fosdalens Bergverk ble etablert i Malm i 1906.

– Jeg tror at vi som vokste opp i Malm i 1960-årene, kjente oss privilegerte. Vi hadde det fineste samfunnshuset, kino, svømmebasseng og flotte idrettsanlegg, og hele infrastrukturen rundt grunnskoleutdanningen var veldig bra, sier Rennemo.

– Det kom flyttende folk hit for å jobbe i gruva eller på kontoret, og Malm ble en smeltdigel av mennesker, forteller Kjell-Åge Gotvassli, professor i ledelse ved Høgskolen i Nord-Trøndelag og tidligere klassekamerat av Rennemo.

– Ellers i landet var det ingen selvfølge at man hadde fast arbeid etter krigen, men hos oss var det jobb å få i gruva, og det var godt betalt. Det kom dessuten mange flinke lærere hit, og vi hadde et utrolig rikt kulturliv, så den kulturelle kapitalen i bygda var stor.

Forskjell på høy og lav

Men Malm var også et svært klassesdelt samfunn. 1. mai-toget var større enn 17. mai-toget.

– Funksjonærene på kontoret hadde privilegier som mine foreldre ikke hadde, forteller Inger Johanne Pettersen, Norges første kvinnelige professor i bedriftsøkonomi. Hun jobber i dag ved Handelshøyskolen i Trondheim, Høgskolen i Sør-Trøndelag.

– Funksjonærene fikk malt huset sitt av ansatte i bedriften, de fikk ved levert til vinteren,

og barna deres ble invitert på spesielle juletre-fester i bedriften som vi andre barna ikke fikk komme på.

Pettersens far jobbet i gruva. Moren var hjemmeverende.

– De aller fleste av oss hadde foreldre som ikke hadde noe særlig skolegang. For dem var høyere utdanning nøkkelen til at vi barna skulle komme oss videre i livet. At kunnskap ble sett på som nødvendig for personlig utvikling, gjennomsyret hele tidsånden. For meg ble den skeive fordelingen av privilegier dessuten en motivasjon til å ta høyere utdanning og komme meg fram i livet.

Forsøksskole

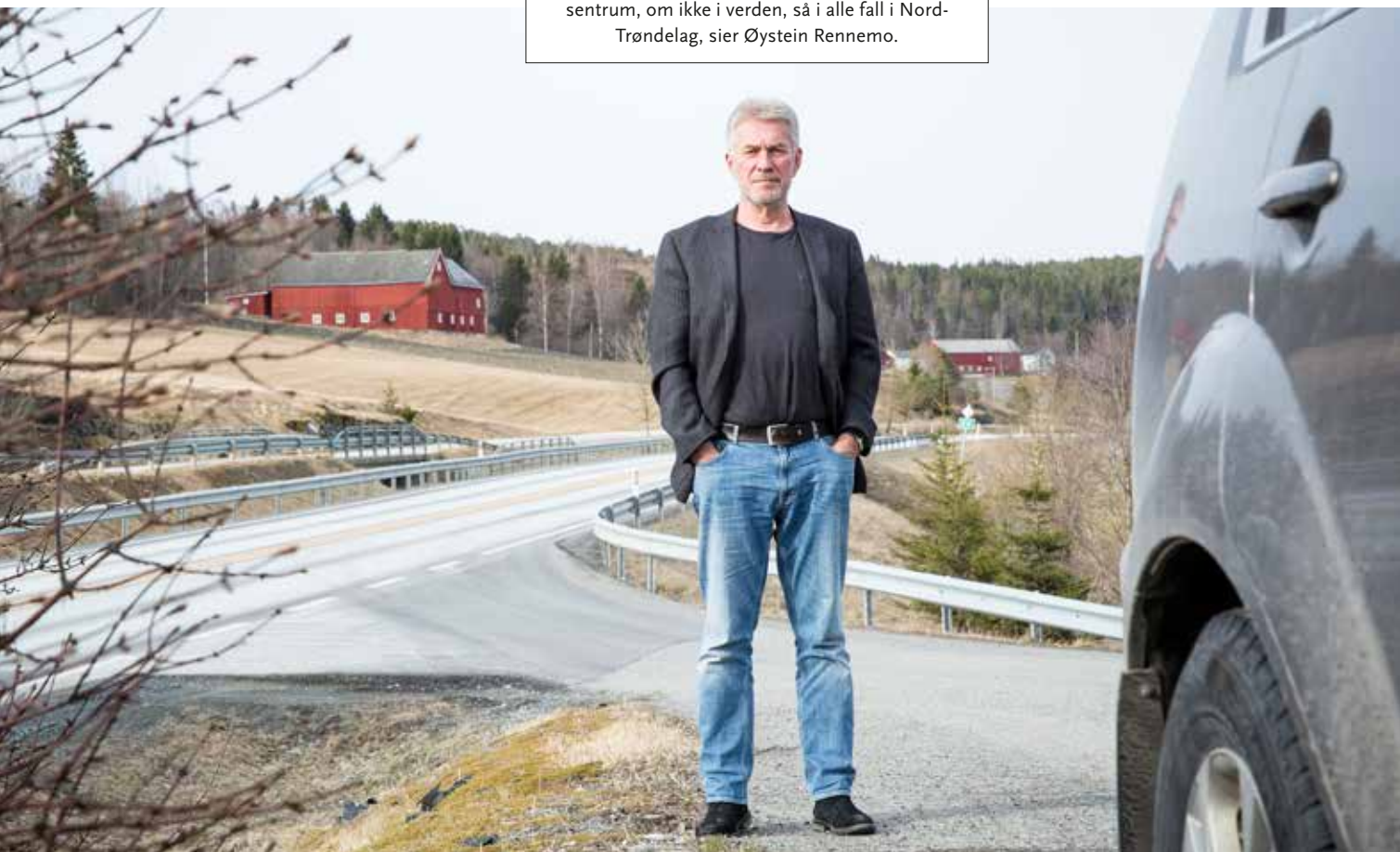
Hele skolesystemet var også i utvikling i 1950- og 1960-årene. I folkeskolelovene av 1959 ble obligatorisk sjuårig skolegang fastsatt for alle. I 1955 ble de første forsøkene med linjedelt niårig skole satt i gang, en ordning som gradvis ble innført over hele landet til den ble obligatorisk fra 1969.

Malm ble et av de aller første stedene som fikk prøve ut konseptet ungdomsskole.

– Det var ikke tilfeldig, sier HiNT-professor Gotvassli, som skrev hovedfagsoppgaven sin om nettopp skoleforsøket i Malm.

– Den tidens Forsøksrådet for skolen i Norge hadde bruk for noen suksesshistorier. Dette var

– Vi som vokste opp i Malm, kjente oss som sentrum, om ikke i verden, så i alle fall i Nord-Trøndelag, sier Øystein Rennemo.

en politisk reform som krevde mye ressurser. Man søkte derfor samfunn som både hadde en solid økonomi og en allerede god folkeskole, slik at mulighetene for suksess ble enda større.

Ungdomsskolen ble snart delt i tre såkalte kursplaner etter elevenes faglige nivå. Kursplan tre var den mest krevende og var den som kvalifiserte til gymnaset. Rennemo, Pettersen og Gotvassli fulgte alle denne kursplanen. Det gjorde også Frank Christiansen.

– Vi hadde mye teori, men ble fulgt tett opp av dyktige lærere. Det ble jo en konkurranse mellom oss om å gjøre det bra, sier han.

Christiansen var ordfører i Verran for Arbeiderpartiet i 2007–2011, og jobber i dag med planlegging i kommunen. Doktorgraden i etologi – dyreatferd – ved daværende Norges landbrukshøgskole på Ås tok han mest av egeninteresse i 2000.

– Faren min jobbet i gruva, og moren min var det vi kalte vaskekjerring. De to brødrene mine tok fagbrev i elektrisitet, mens det var bare jeg som tok høyere utdanning. Jeg var skoleflink og veldig interessert i dyr og friluftsliv.

– Et livsprosjekt

Hele fire doktorgrader sprunget ut av en klasse ved en bygdeungdomsskole i 1969 – hvem slår den rekorden? Dedikerte lærere er den viktigste forklaringen alle fire gir når vi spør hvorfor de har gjort det så bra.

Rennemos far var sønn av en fattig gårdbruker og senere gruvarbeider, men han ble selv lærer og skolemester i Malm.

– Han var svært aktiv i Arbeiderpartiet og avholdsmann, og han så det nok som et livsprosjekt, dette å gjøre sin egen klassereise og senere inspirere andre til å gjøre det samme. Som lærer dro han gjerne hjem til foreldre og forsøkte å overbevise dem om at de burde la barna ta videre utdanning. Han var en fin far, men veldig mye borte, alltid på et eller annet møte i kommunen. Jeg tror ikke han så meg spille fotball én eneste gang, forteller førstestemanuensis Rennemo.

De tre andre medelevene måtte selv foreta klassereisen. Christiansens foreldre var selvfølgelig stolte av alle eksamenene han tok.

– Men jeg fikk spørsmål om jeg ikke snart skulle komme meg ut i jobb. Det var ikke så mye forståelse å hente for at man måtte gjennom flere år og eksamener for å bli ferdig. Men det var artig da jeg endelig kom hjem og kunne legge vitnemålet på bordet.

Skulle man bli boende i Malm, var det gruvarbeid som gjaldt. Å ta utdanning var en måte å komme seg ut og vekk på.

– Men det fantes muligheter for dem som ikke orket mer teori også, spesielt for guttene. Mange av mine jevnaldrende dro for eksempel til sjøs, eller tok fagbrev som elektriker eller rørlegger. De har tjent gode penger, de også, sier Pettersen.

Hun beskriver miljøet på ungdomsskolen som utfordrende, der man fikk lære å tåle noen tak. Malm var et røft mannssamfunn, basert

– Vi jentene fra bygda holdt sammen og skapte oss en identitet som gruppe.

INGER JOHANNE PETTERSEN

Inger Johanne Pettersen trodde ikke hun som jente ville klare matematikken på gymnaset. Hun ble senere landets første kvinnelige professor i bedriftsøkonomi.

på menns arbeid og inntekt, forteller hun. Selv ønsket hun seg en selvstendighet som hun så at hennes egen og de andres mødre ikke hadde.

– Når jeg snakker med damene derfra som nå er 80–90 år, forteller de nettopp om hvordan det var ikke å være selvstendig og heller ikke å ha kjent seg verdsatt.

Rennemo forteller hvordan skolen aktivt førte en radikal politikk for å utjevne både klasse- og kjønnskillen.

– Både jenter og gutter hadde skolekjøkken, håndarbeid og sløyd. Gymtimene var derimot

kjønnsdelte. Når vi hadde svømming, badet vi nakne, kun iført en obligatorisk badehette. Dette var nok bevisst fra skolen for å demonstrere at vi alle egentlig var like, uansett hva slags bakgrunn vi hadde.

Nyfeminist

Etter gymnaset på Steinkjer dro Pettersen til Bergen for å studere ved Norges Handelshøyskole.

– Jeg hadde gått engelsklinja, for jeg trodde at jeg som jente ikke var flink nok til å kunne velge matematikk. Men jeg var egentlig ikke

noe glad i språk, og tenkte at økonomi kanskje kunne være noe for meg.

På ungdomsskolen i Malm hadde hun lært å klare seg, sier hun. Det kom godt med blant borgerbarna fra Oslo og Bergen på handelshøgskolen. Også som jente var hun i minoritet. De var bare fjorten av 225 studenter på hennes kull.

– Vi jentene fra bygda holdt sammen og skapte oss en identitet som gruppe. Dette var begynnelsen av 1970-årene, med radikale tanker, EU-debatt og kvinnekamp. Fordi vi hadde den bakgrunnen vi hadde, ble vi nok mer kritiske. Vi godtok ikke status quo. Vi var med i Nyfeministene, gikk i 8. mars-tog og arrangerte kurs i tale- og debatteknikk. Vi lærte å ta plass og

heve stemmen, og ble kanskje tøffere i kantene enn jentene som gikk for eksempel lærerskolen.

Hun tror ikke det er tilfeldig at de alle fire fra klassen på Malm har valgt utdanning som arbeidsfelt.

– Man blir nok mer kritisk innstilt til det bestående og opptatt av diskusjon og formidling når man har gjort seg de erfaringene vi har gjort.

Ledelsesprofessor Gotvassli sier at det er først i ettertid han har blitt bevisst den klassereisen han har foretatt.

– Jeg er veldig glad for all oppbakkingen jeg fikk, som gjør at jeg i dag sitter med en jobb jeg trives veldig godt med. Jeg tror imidlertid at det å ha den bakgrunnen som jeg har, gjør

– Bakgrunnen min gjør nok at jeg i dag har lite til overs for akademisk «jåleri», sier Kjell-Åge Gotvassli.

at jeg har lite til overs for det som er av «jåleri» i academia, det være seg seremonier og slikt, eller all denne ensidige vektleggingen av det å skrive og publisere, sier han.

Nedtur

I 2014 er pulsen en helt annen i Verran enn da firkløveret vokste opp. Statseide Fosdalens Bergverk, med Nord-Europas dypeste gruve, ble slått konkurs i 1989, og så drevet videre fram til 1997 under navnet Nye Fosdalen Bergverk.

– Allerede i 1970-årene så man hvor det bar hen. Tragedien var at den gangen kunne man ikke så mye om omstilling i kommunen. Man sugde bare ut de siste grammene av jernmalm, og så nedbemannet man mann for mann, og til slutt var det slutt, forteller førsteamanuensis Rennemo.

Tremassefabrikken i nabobygda Follafooss ble imidlertid reddet av nye tyske eiere i fjor, og kan fortsette driften. Det har skapt ørlite granne optimisme.

Fortsatt er det likevel slik at de som tar høyere utdanning, flytter vekk, og de kommer ikke tilbake.

– Vi har nesten ikke arbeidsplasser for høyt utdannete i kommunen. Resultatet blir at vi skærer lavt på statistikkene over utdanningsnivå. Nærheten er der til videregående og høgskole i Steinkjer og universitetet i Trondheim, men tradisjonen fortsetter å være at mindretallet tar høyere utdanning, forteller tidligere ordfører Christiansen.

Verran kommune i dag er en fattig kommune, sier økonomiprofessor Pettersen.

– Mangelen på arbeidsplasser gjør noe med hele samfunnet og identiteten. Alle slike samfunn som har mistet hjørnesteinsbedriften, preges av en slik nedbygging. Det er prisen man må betale for at man utvikler industristeder. Vil-kårene i samfunnet skifter. Nå er det oljeboring og ikke jernmalm som gjelder. Se på Finnmark, hvor det er kommuner som tidligere var fattige, som i dag har vekst og utvikling. Tenk bare på alt som skjer i Hammerfest nå.

– For mange valg

Men utdanningsløpet i dag er også annerledes enn det var da de vokste opp, mener firkløveret. Det er for mange alternativer i dag, ifølge Christiansen, som har undervist i en årrekke i videregående skole.

– Før var det tre linjer å velge mellom, nå er det et vell. Samtidig er det faglige nivået på videregående blitt lavere, slik at terskelen for å begynne på studier blir høyere, sier han, og får støtte fra Rennemo:

– Fordi de unge kan så lite i dag, blir universitets- og høyskolelivet for teoretisk, der det er vanskelig å knytte kunnskapen til noe praktisk. Da vi vokste opp, kunne vi veldig mye mer. Vi bygde lamper selv og dro til Nord-Trøndelag E-verk for å få dem stemplet og godkjent. Vi kunne skru sammen ting, selv om vi etter hvert ble akademikere.

Han ser at mens datteren fant en vei videre

Mange like hus vitner om en raskt oppbygd storhetstid i Verran.

relativt tidlig, har de to sønnene brukt tid på å finne ut hva de vil bli.

– Han yngste, som er i begynnelsen av tjuårene, jobber nå på et fryselager på Rema, mens han tenker. Jeg tror mange unge i dag er tidlig utviklet sosialt sett, men intellektuelt modnes de senere enn hva utdanningsforløpet legger opp til.

Men ungene i Malm måtte velge kursplan allerede i sjuende klasse, kan man jo innvende.

– Ja, og det var et viktig valg. Jeg husker at foreldrene våre var i samtale med lærerne, som kom med en anbefaling om hvilken kursplan man burde følge. Jeg husker ikke at vi ble intelligentstestet, men jeg vet at det var et verktøy som ble brukt. Da jeg jobbet med dette i hovedfagsoppgaven min, kom jeg over et brev fra Forsøksrådet for skoleverket i Norge der «man ser at NN har kun den og den testscoren, og det kan derfor reises tvil om den eleven har nytte

av kursplan 3». Så det var en sortering som fant sted, forteller Gotvassli.

– Men det ble snart mulig å ta et tiende år for dem som hadde gått kursplan 1 eller 2, men som likevel ønsket å kvalifisere seg til gymnaset, sier Rennemo.

– I dag tenker jeg at en viss veiledning nok alltid er nyttig, spesielt for foreldrene, så eleven verken skal velge en for vanskelig eller for lett vei. Men det var nok en vel tidlig sortering den gangen, sier Gotvassli.

– Jeg tror ikke pedagogikken i grunnskolen i seg selv var så veldig spesiell sammenlignet med i dag. Det handlet mer om tidsånden. Det var en overgangstid da Norge var i ferd med å bygges opp og bli moderne. Det var tøft å henge med, og det var et ekstremt karakterjag gjennom ungdomsskolen om du ville inn på gymnaset, sier Pettersen.

Hva skal til for at dagens unge fra Verran skal få en god framtid?

Tre fra Verran svarer:

GUDLEIV FORR (f. 1940)
Journalist, sakprosaforfatter og historiker

– Jeg tror skillet mellom dem som har lært seg noe, og dem som ikke har det, blir stadig mer avgjørende for hva slags liv man får. Men Verran ligger nok i en bakejevne nå, der billige boliger tiltrekker seg folk fra et visst sosialt sjikt.

ANDRÉ N. SKJELSTAD (f. 1965)

Gårdbruker og stortingsrepresentant for Venstre

– En god skole av en viss størrelse er nok det viktigste. I Verran har vi nå samlet elevene på to større skoler. Og så må vi ha akademiske arbeidsplasser i pendleravstand, gjennom desentralisering av statlige virksomheter.

HEIDI STAVRUM (f. 1978)

Stipendiat og forsker ved Telemarksforskning

– Det som var avgjørende for min del, var at jeg gikk på en liten, men veldig god skole i Verran. Jeg tror at det å satse på skolen, med lærere som ser potensialet i deg og bryr seg, fortsatt er det viktigste.

– Et annet Norge

Det som Verran kommune kan lokke med av økonomiske goder i dag, er billige hus.

– Mange av dem som har flyttet dit, har kanskje ikke de samme kunnskapsambisjonene som vi og foreldrene våre hadde, undres Rennemo.

Norge i dag er et helt annet enn den gangen hun vokste opp, understreker Pettersen.

– Vi kan ikke lenger snakke om et klassesamfunn med en systematisk forskjellsbehandling av arbeidere og funksjonærer slik man så i Malm i 1960-årene. Det er ikke det at vi har fått et egalitært samfunn, men den sosiale nøden er mer tilfeldig spredt blant ulike sosiale grupper. Den nye utfordringen er fattige innvandrere som følge av globaliseringen. Vi nordmenn flest er derimot blitt så rike at vi har mistet den drivkraften som var så sterk i 1960- og 1970-årene. ■

SVERIGE

EPLER TAR DOKTORGRAD

14 prosent av studenter med forskerutdannede foreldre tar selv doktorgrad, viser en analyse fra Universitetskanslersämbetet. Det er betydelig høyere andel enn blant andre studenter. Blant studenter med foreldre uten universitets- og høyskoleutdanning går bare 3 prosent videre til doktorgrad. Andelen er 5 prosent blant barn av foreldre med høyere utdanning. Snittet for alle studenter er 4,6 prosent. Fordelingen har i liten grad endret seg de siste ti årene.

STORBRITANNIA

– Ingen Israel-boikott

■ Utdanningsminister David Willetts (bildet) uttrykte forbauselse da han ble møtt med israelsk frykt for vestlig akademisk boikott. Uttalelsen falt da han besøkte Israel og Palestina tidligere i vår og ble konfrontert med israelske nyheter om britisk motstand mot akademisk samarbeid med Israel. – Israel er en vitenskapsnasjon i verdensklasse. Vi bør ha forskningssamarbeid. Både Storbritannia og Israel kan tjene på det, og menneskeheten kan tjene på det, sa Willetts ifølge Times Higher Education.

SVERIGE

Henter inn toppforskere

■ Det svenske Vetenskapsrådet gir 131 millioner kroner til at Gøteborgs universitet skal kunne rekruttere en toppforsker fra Yale universitet i USA. Statsviteren Ellen Lust, som forsker på politisk styring og deltakelse i Midt-Østen og Nord-Afrika, skal de neste ti årene drive sin forskning fra det vestsvenske universitetet. I februar fikk Stockholms universitet en lignende bevilgning på 125 millioner kroner. Pengene gikk til å hente inn atomfysikeren Anders Nilsson fra Stanford universitet.

FOTO: FLICKR/CC

USA

Vanlig med datainnbrudd

■ Datasikkerheten ved amerikanske universiteter blir stadig utfordret, melder Fox News. Ifølge nyhetssiden rapporterer flere universiteter om hacking som fører til at

FOTO: FLICKR/CC

sensitiv informasjon blir stjålet. Tidligere i år har Universitetet i Maryland, Indiana universitet og Det statlige universitetet i Nord-Dakota opplevd grove innbrudd. Personopplysninger om flere hundretusen nåværende og tidligere studenter er blitt stjålet. Universitetene regnes som enkle mål på grunn av lav datasikkerhet.

RUSSLAND

Professor sparket

■ Den anerkjente professoren Andrei Zubov (bildet) har fått sparken fra Moskvas statlige institutt for internasjonal politikk. Årsaken er at han i en artikkel har sammenliknet Russlands fremferd på Krimhalvøya med Nazi-Tysklands annektering av Østerrike i 1938. Ifølge University World News har det vært gjennomført flere studentdemonstrasjoner rundt universitetets hovedbygning i den russiske hovedstaden. En underskriftskampanje skal ha samlet over 5000 signaturer. Zubov vil ta saken til retten.

FOTO: WIKIPEDIA/CC

Doktorgrad = oppholdstillatelse

■ Doktorgradsstudier skal i fremtiden gi mulighet til permanent oppholdstillatelse i Sverige. Regjeringens nye lovforslag skal ifølge fagbladet Universitetsläraren også ha tilbakevirkende kraft for dem som allerede er i doktorgradsløpet. Doktorgradskandidaten må heller ikke bo i Sverige nå for å få opphold. Kravet er at personen har fått oppholdstillatelse for doktorgradsstudier i minst fire av de siste syv årene. Ordningen vil særskilt ha betydning for dem som kommer fra land utenfor EU/EØS.

Flere britiske studenter kan få problemer med å betale tilbake studielånene. (Illustrasjonsfoto fra Oxford)

KAN IKKE BETALE STUDIELÅNET

Den britiske regjeringen får mer hodebry med studieavgiftene. Tross sterk motstand valgte myndighetene å erstatte statlige bevilgninger med studieavgifter på opptil 90 000 kroner i året. Nå viser nye beregninger at rundt 45 prosent av universitets- og høyskoleutdannede briter ikke vil kunne tjene nok til å betale tilbake studielånene sine. Hvis andelen overstiger 48,6 prosent, vil staten faktisk tape mer penger enn det som ble tjent inn ved å heve studieavgiftene, melder BBC.

Fuskeføljetongen fortsetter

■ Saken om fuskeanklagene mot helseforskeren Bente Klarlund Pedersen ruller videre. Mens uredelighetsutvalget UVVU (Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed) etter klage revurderer Pedersens sak, har en advokat gravd ytterligere i hvorvidt andre forskere kan anklages for liknende forhold. Sist hadde advokat Jens Ravnkilde funnet 44 forskere som han mente hadde gjenbrukt forskningsmateriale uten å gjøre rede for det. Nå har UVVU mottatt klager på 108 forskere, ifølge Universitetsavisen.

Krim får russisk universitet

■ Russiske myndigheter planlegger å opprette et tiende føderalt universitet på Krimhalvøya innen et år, melder nyhetsbyrået ITAR-TASS. Universitetet skal ta utgangspunkt i det eksisterende Tavrida-universitetet. Universitetet ligger i byen Simferopol, som inntil den russiske overtakelsen i år var hovedstaden i den autonome republikken Krim innen Ukraina. I et intervju med avisen Izvestia sier den russiske utdannings- og forskningsministeren Dmitry Livanov at den nye institusjonen skal invitere alle høyere læresteder på Krimhalvøya til å bli en del av universitetet.

Tar avstand fra egen professor

■ Det palestinske universitetet Al-Qud har markert tydelig avstand til sin egen professor Mohammad Dajani etter at han tok med 27 studenter til Auschwitz i Polen. Ifølge Dajani skyldes reaksjonene at mange palestinere mener holocaust brukes som propaganda for å forsvare ulovlige bosettinger. Besøket var en del av et samarbeidsprosjekt om forsoning, organisert av tyske, israelske og palestinske akademikere. Palestinske universiteter har tidligere kuttet alle bånd til israelske samarbeidspartnere, skriver The Washington Post.

Hvordan være kunnskapsarbeider når kunnskapen må holdes hemmelig, til og med fra en selv?

ATOM-KODEN

ELIN ENGER | Forsker ved Forsvarets forskningsinstitutt i samtale med Bår Stenvik.
Foto: Erik Norrud

Elin Engers¹ kontor har utsikt mot en gård som ligger på den andre siden av et gjerde. Men nettinggjerdet er ikke for å holde dyra inne. I likhet med sikkerhetskameraene skal det holde uvedkommende ute fra Forsvarets forskningsinstitutt på Kjeller, der Enger jobber. På kontoret har Enger to datamaskiner – én vanlig, og én som er låst fast med hengelås og bare er tilkoblet det skjermede «innenettet». Om filer skal ut i verden, overføres de via minnepinner, som enten er merket «gradert» eller «ugradert».

For de fleste forskere er kunnskap noe som skal avdekkes og spres. Men noen, som FFIs vitenskapelig ansatte², jobber med potensielt farlig informasjon. De må både holde på egne hemmeligheter og akseptere at det finnes informasjon de selv aldri vil få tilgang til.

For fire år siden ankom en gruppe personer fra Storbritannia FFI for å verifisere demontering av kjernefysiske våpen. Siden Norge ikke har ordentlige atomvåpen, og besøket var en øvelse, måtte Elin Enger på forhånd ringe til FFIs prototypverksted og fortelle at de trengte en atombombe.

– De sa «Hvor stor skal den være?»

Hun viser meg et fotografi, hvor flere mennesker i hvite kjeledresser og røde vernehjelmer står og betrakter gjenstanden alvorlig. Den ser ut akkurat sånn som en atombombe ser ut i en tegneserie, en illevarslenende sylindrisk form med avrundet nese og fire styrefinner bak, lakkert i jagerfly-grått.

Poenget med øvelsen var blant annet å finne ut hvordan inspektører fra land uten atomvåpen kan delta i verifisert demontering av kjernevåpen uten å lære noe om hvordan de kan lage slike våpen. Ikkespredningsprinsippet gjelder nemlig ikke bare kjernefysisk materiale, men også kunnskap. Jo flere som vet hvordan en kan lage en atombombe, jo større er risikoen for at noen anvender kunnskapen.

– Tidligere har nedrustningsavtaler stort sett vært mellom Russland og USA. I framtida ser vi for oss mer grundige inspeksjoner hvor også andre land vil være med – at de ikke bare skal stole på supermaktene. Men det er vanskelig å få det til. Hvis jeg hadde deltatt i en inspeksjon og sett en viktig komponent, ville det hjulpet meg å skjønne mer av mekanismen.

Under øvelsen agerte de norske forskerne representanter for en fiktiv atomvåpenstat, «Torland», mens britene spilte rollen som «Luvania», en inspisierende nasjon uten kunnskap om kjernevåpen.

– Først så vi bare på kasser og rom, men da de først fikk se bomben,

– Så lenge kjernevåpenstatene rustet ned av fri vilje, kan vi ikke tvinge dem til å vise fram annet enn de vil.

ble de veldig imponerte. De visste jo ikke engang at vi hadde laget en. I løpet av inspeksjonen fikk de heller ikke se hele bomben – vi skjulte deler av den, og lot dem bare se den på avstand. Inni bomben hadde vi plassert en radioaktiv kilde som de kunne måle før og etter, for å se om vi hadde demontert den.

– Dere la altså hele tida premisene for hva de fikk se og gjøre. Ville det ha vært sånn i virkeligheten?

– Så lenge kjernevåpenstatene rustet ned av fri vilje, kan vi ikke tvinge dem til å vise fram annet enn det de vil – da vil de jo bare si at de heller lar være å ruste ned. Det kan være vanskelig å finne en ordning alle kan være fornøyde med, men det er derfor vi driver med sånne øvelser, for å utvikle systemer som kan brukes. Om det blir aktuelt i framtida, kan vi si at dette har vi utviklet og testet, det kan gjøres uten å rope hemmelig informasjon, så det er ingen grunn til å nekte.

– Hva fant dere ut?

– Vi fant ut at en del ting tok veldig lang tid, for eksempel å forsegle kasser. Men vi har også jobbet videre etterpå med et samarbeidsprosjekt hvor vi i fellesskap har utviklet et måleapparat som kan detektere våpenkvalitetsplutonium uten å fortelle deg noe annet som kjernevåpenstaten ikke vil slippe ut. Det kan fortelle akkurat nok til at du vet at dette er et våpen, men ikke nok til at du kan bygge det.

Et paradoks ved øvelsen var at de mindre kunnskapsrike forskerne fra «Luvania» delvis ble spilt av ansatte fra Storbritannias høyst reelle kjernevåpenprogram – som også hadde høyst reell ekspertise.

– Sånn sett var det vanskeligere for britene enn oss. De måtte være nøye med ikke å stille spørsmål som implisitt røpet kunnskap. For eksempel måtte de ikke spørre hvor vi lagret noen komponenter, om vi ikke engang ante at slike ting fantes.

– Men det er kanskje en risiko for at noe kan slippe ut i en vanlig samtale også?

– Under selve inspeksjonen hadde vi atskilte lunsjer, med bare et par fra oss sammen med inspektørene, og da snakket de nok mye om fotball og sånt som ikke er hemmelig. Men det var et par tilfeller etter øvelsen, da det var avslappet stemning under middagen, at noen av dem plutselig sluttet å snakke. Da nærmet vi oss tydeligvis noe som det ikke var greit å snakke om. De er nok veldig brifet på forhånd, og har tema de ikke

¹ Elin Enger har et hovedfag i tung-ionefysikk fra Universitetet i Oslo, og jobber som forsker ved Forsvarets forskningsinstitutt på Kjeller.

² En kvinne i hvit frakk fikk øye på notatblokk mi mens vi gikk langs korridoren, og formante meg om at jeg ikke skulle notere noen av navnene på tavla utenfor en dør merket «Høytoks-lab». Grunnen til at jeg skriblet så itherdig, var at jeg ikke fikk bruke lydopptaker.

snakker om – for å være på den sikre siden, og for at ingen skal forstå hvilke biter som er viktige.

– **Kan hemmelighold føre til at oppdagelser ikke blir gjort?**

– Det er vanskelig å vite. Med tanke på hvor mye ressurser for eksempel USA har lagt ned i kjernevåpenprogrammene, kan det nok hende at noen ressurser kunne ha vært utnyttet bedre. Men de har systemer for å patentere og få ut kommersielt utnyttbare resultater uten å røpe hemmeligheter, så det har kommet en del offentlig ut av det.

– **Du som er forsker, nysgjerrig og ambisiøs, har ikke du lyst til å komme i en posisjon hvor du får vite mer?**

– Jeg kjenner på det. Når det er ett eller annet spørsmål jeg er veldig interessert i og ikke finner svar på – det kan være veldig frustrerende. Jo, det hadde vært morsomt, men det er ikke veldig realistisk.

– **Finnes det – hypotetisk sett – en videre karrierevei for deg, bortsett fra å gå til Nord-Korea?**

– For å få både kunnskap og forskerjobb måtte jeg ha jobbet i et kjernevåpenprogram i et kjernevåpenland, og de ansetter ikke utlendinger, så det er ikke mulig. Den tredje muligheten er om Norge opprettet sitt eget hemmelige program, men det er ikke sannsynlig, og heller ikke noe jeg ville hatt lyst til å være med på.

Etter den kalde krigen ble atomvåpenprogrammene kraftig nedskalert, og vi satt med et nytt problem: En mengde arbeidsløse vitenskapsfolk med spisskompetanse på kjernevåpen. Forskersamarbeid som Nunn-Lugar og ISTC, som jobber med ikke-spredning og fredelige forskningsprosjekter, ble delvis opprettet for å sysselsette disse forskerne så de ikke ble fristet til å selge ekspertisen sin til aggressive stater med atomambisjoner.

– **Etter hvert som disse forskerne dør, blir det færre og færre som sitter med denne kunnskapen?**

– Jeg vil tro de blir færre, siden de store programmene nå er bygd ned. Etter prøvestansavtalen har statene sluttet å utvikle nye våpen, og da er jobbene deres også blitt mindre spennende. Over tid kan de få problemer med å få nok folk til å vedlikeholde de våpnene de har.

– **Er det ikke et problem at jo mer sjelden kunnskapen er, jo mer verdifull er den?**

– Ikke foreløpig, men om det blir en total nedrustning, kan det bli det. Da USA og Russland hadde ti tusen våpen hver, var det ikke så nøye med en rakett fra eller til. Men den forskjellen blir veldig viktig når spørsmålet er om noen har én eller null. Og derfor er også disse øvelsene viktige.

Om bare én person med kunnskap mister troen på hemmelighold, hjelper det lite om alle andre holder munnen lukket, noe som er blitt kalt «the unilateralist curse». I 60- og 70-årene mente amerikanske myndigheter at det var avgjørende å holde hydrogenbombens virkemåte hemmelig. Flere vitenskapsmenn mente imidlertid at vitenskapen var bedre tjent med åpenhet, og redaksjonen i venstreorienterte *Progressive magazine* mente at frislipp av informasjon ville føre til en åpnere debatt og påskynde nedrustning. Journalisten Howard Morland fikk i oppdrag å sette sammen informasjon fra åpne kilder og avsløre hydrogenbombens mekanisme. Da artikkelen skulle trykkes, grep myndighetene inn for å stoppe den, noe som paradoksalt nok ble et signal om at Morlands teori stemte. I dag er meningene delte om hvorvidt *Progressive*-artikkelen bidro til nedrustningen, men den førte i alle fall ikke til en storstilt utvikling av hydrogenbomber verden over.

– **Er det i dagens informasjonssamfunn ikke sannsynlig at en stat vil kunne få tak i nødvendig informasjon om den virkelige vil?**

– Nord-Korea er isolert og har dårlig økonomi, men har likevel klart å skaffe seg atomvåpen – så det er mulig om en gir blaffen i omdømmet. Men det er også snakk om hvor effektiv staten er, og hvor mye materiale de trenger. Det er dyrt og vanskelig å lage anriket uran og plutonium, og dårlig design vil lage et dårligere våpen enn en god design. Selv om de får til det grunnleggende, er det et poeng å begrense effektiviteten og hindre at de lager mer avanserte våpen og kan gjøre mer skade.

– **Hemmelighold fungerer?**

– Ja. Men det handler mye om ingeniørdetaljer. De store fysiske prin-

sippene kjenner vi jo til, men ikke den smarte måten å løse problemene på³, eller hvordan det skal gjøres så det fortsatt virker om ti år.

Elin Enger kan også fortelle at den kjente *Progressive*-artikkelen ikke bare benyttet åpne kilder, men også mer «snikete» taktikker, som å intervju fabrikkarbeidere som jobbet med å pusse metalldele og slikt, for å pønse ut «ingeniørdetaljene».

– **Det er akkurat slikt som ikke bør komme ut?**

– Ja, men siden vi heller ikke vet hvordan vi bygger en H- bombe, kan jeg ikke si noe om hvor godt artikkelen stemte.

– **Selv om «hemmeligheten er ute», er det fortsatt hemmelig hvordan en får det til i praksis?**

– I India gjennomførte de en prøvesprengning de selv kalte en H-bombe. Men eksplosjonen gav veldig lavt utslag, og i ettertid er det blitt sagt at de prøvde på noe som de ikke fikk til.

Elin Enger jobber også med rapporter, for eksempel om India og Kinas atomvåpenprogram. Et fascinerende element ved Kinas program er at det baserer seg bevisst på hemmelighold og uvisshet for å være

3 Et annet eksempel er Iran, som i årevis har prøvd å anrike uran i sine sentrifugeanlegg i en grad som har ført til spekulasjoner om at de ønsker å bruke det til kjernevåpen. «Om de hadde hatt tilgang til informasjon fra alle som lager sentrifuger, ville de nok ha gjort det mye forttere og mer effektivt», sier Enger.

Elin Enger bestilte selv Norges eneste «atombombe» – en ufarlig dummy i jagerflylakkert aluminium – til øvelsesbruk.

– For å få både kunnskap og forskerjobb måtte jeg ha jobbet i et kjernevåpenprogram i et kjernevåpenland.

avskrekkende. De har blant annet bygd lange underjordiske tunneler for å skjule transport for overvåkningssatellittene, forklarer Enger. Det at disse tunnelene eksisterer, sender i seg selv et signal, uavhengig av om de faktisk frakter våpen gjennom dem.

– Er det nesten sånn at de kunne hatt et dummy-program som gjorde samme nytten?

– Ikke helt, en må nesten ha foretatt en vellykket prøvesprengning for å bli tatt alvorlig som atomvåpenmakt, og de er vanskelige å forfalske. Vi får ganske sikker informasjon fra seismiske signaler, og til en viss grad kan vi fange opp radioaktive stoffer fra en eksplosjon og regne oss tilbake til hva de sprengte. Men bortsett fra det er det vanskelig å vite – vi må basere oss på ting som blir sagt, fra pensjonerte forskere som snakker mer enn de burde og slikt.

De rapportene Enger lager, er ikke baserte på hemmelige kilder, men bare på opplysninger som hvem som helst kan finne på nett og i

bøker. Dokumentene er offentlig tilgjengelig.

– Myndighetene har nytte av å ha dokumenter de kan diskutere åpent. Når de har møter med naboland, kan de ikke bruke etterrettingsinformasjonen. Da er det bra å ha noe som er trygt å snakke om. Noe som de kan ha «på bordet».

Vi nærmer oss slutten på omvisningen, og ankommer FFIs radioaktivitetslab, markert med skiltene «Gammasppektrometer-laboratorium». Det er ikke et storslått anlegg, men en liten bås i et større rom, avdelt med en linje med skrå varselstreker i hvitt og rødt. Betyr det strålefare?

– Det er mest for å markere at det er vårt område, ellers har de andres lab-utstyr en tendens til å krype innover våre bord.

Enger forteller at de andre labene oftere får inn ting, for eksempel sprengstoff. Kommersiell Institutt for energiteknikk ligger vegg i vegg på den andre siden av gjerdet, og tar inn «for eksempel slikt som folk finner på søppelfyllinga og ringer statens strålevern om».

– Så hva gjør dere her, for eksempel?

– For et par år siden, under utdelingen av fredsprisen til president Obama, hadde FFI beredskap. Da tok politiet en mistenkelig fyr med en ukjent substans på en flaske. Flasken ble fraktet til oss på FFI og sjekket på identifikasjonslaboratoriene – i en spesiell rekkefølge for å minimere faren. Det viste seg til slutt at det var hudkrem.

– Er ikke den episoden hemmelig?

– Den var vel det, mens det sto på. ■

Leveveggar til fjells

For fjellkommunane står hytteliv og fjellturisme fram som den mest openberre vegen mot utvikling og sysselsetting. Kva skjer då med miljø, demokrati og anna næring?

AV KJERSTIN GJENGEDAL

Korleis skal fjellkommunane regulere friluftsliv og næringsliv? Desse hyttene ligg ved alpinanlegga i Hemsedal.

PROSJEKT:

Korleis leggje til rette for både næringsutvikling og naturvern i den norske fjellheimen?

FORSKARAR:

Kjell Overvåg, Birgitta Ericsson og Tor Arnesen ved Østlandsforskning, i samarbeid med forskarar ved Høgskulen i Lillehammer, NTNU og Norut

METODE:

Analyse av statistikk om alle norske fjellkommunar kombinert med casestudier av seks utvalde kommunar

UUNNVERLEGE VERKTØY:

Samarbeidet med kommunane og dei lokale aktørane

– Prosjektet vårt ligg tett opp til politikkkutforming. Det gjer det interessant, men også vanskeleg å tilpasse til vitskapleg publisering, fortel Kjell Overvåg og Birgitta Ericsson. (Foto: Erik Norrud)

Nok ei påske er overstått, og som alltid har folket masseutvandra til den norske fjellheimen for å konsumere sol og skiføre og alt som høyrer rotekte norsk natur til. Det gjev pengar i kassa for dei kommunane som er så heldige å trekke mange turistar. Men er fjellturisme og hyttebygging tilstrekkeleg til å drive levande og sterke bygdesamfunn i fjellkommunane, som politikarane hevdar at dei vil ha? Og korleis lèt turismen seg kombinere med at stadig meir av naturen i fjellkommunane blir verna i ei eller anna form?

Forskarar ved Østlandsforskning står i spissen for eit prosjekt der dei studerer kva for utfordringar fjellkommunane møter når dei skal finne strategiar for vekst og utvikling. Dei fleste kommunane ser få alternativ til turisme. Samstundes er det ulike syn på om naturen i fjellområda skal kunne brukast til noko, eller berre opplevast.

Hyttene endrar fjellet

– Det viktigaste som har skjedd i den norske fjellheimen dei siste tiåra, er utviklinga i fritidsbustadbygging, seier forskar Kjell Overvåg. Han har teke over prosjektleiinga frå Terje Skjeggedal, som i mellomtida har gått til eit professorat ved NTNU.

– Folk snakkar om at det blir hytter alle stader, men det stemmer eigentleg ikkje lenger. Det var frå 60- til 80-åra at det verkeleg vart bygd overalt. Men då vart det bygd spreidd inne på fjellet, slik at det ikkje såg så overveldande ut. No blir det bygd meir sentralisert og med høgare standard, i regulerte buområde – både av miljøomsyn og på grunn av nærleik til infrastrukturar.

Utbygginga kan skape sårt tiltrengt vekst og

arbeidsplassar, særleg i byggenæringa. Men det fører også med seg utfordringar. Hyttebygginga gjer at fjellkommunane får mange nye grunneigarar og deltidsinnbyggjarar, som gjerne er ressurssterke og har meiningar om korleis dei vil ha det og ikkje ha det i det naturskjøne nabolaget sitt, men som også har større avstand til det som skjer i fjellkommunen enn dei stadfaste innbyggjarane har.

– Hytteeigarane blir ei ekstra røyst i lokale planprosessar, men følgjer ofte ikkje med i lokalavisene og kjem seint inn i prosessane, etter at premissane er lagde, fortel forskar Birgitta Ericsson.

Fjellkommunar opplever ofte at dei blir ståande i skvis mellom ulike interesser når dei skal prøve å leggje til rette for utvikling i kommunen.

«Vil vi ha folk her?»

Ein fjellkommune er ein kommune der minst halvparten av arealet er definert som fjellområde, etter visse kriterium der høgde over havet er mellom dei viktigaste. Ein del av desse kommunane har store innslag av verna naturareal. Utviklinga i fjellkommunane er på mange måtar motsett av resten av landet: Medan folketalet i Noreg aukar, går det ned i fjellkommunane. Der fråflyttingstruga kystkommunar kan finne optimisme i oljeverksemd eller marin verdiskaping, har fjellkommunane eit mykje mindre register å spele på. I arbeidet har forskarane teke for seg statistikk om næringsverksemd, demografi og eigedomsstruktur, og i tillegg har dei plukka ut seks kommunar der dei har gjort meir kvalitativ datainnsamling, mellom anna ved å intervjuer aktørar frå ulike delar av samfunnslivet.

– Mange av dei vi intervjuar, stiller spørsmål om vi eigentleg vil at det skal bu folk i desse områda. Dei opplever at dei berre blir eit rekre-

asjonsareal for byfolk, og at dei møter lag på lag med reguleringar og restriksjonar som gjev lite rom for verdiskaping, fortel Overvåg.

Det finst ei rekkje visjonar og politiske initiativ for å styrke utviklinga i fjellområda, oftast med utgangspunkt i naturen som ressurs og grunnlag for vekst. Men så langt har tiltaka ikkje ført til monalege resultat. Ofte gjer ulike natursyn det vanskeleg å omsetje visjonane til praksis.

– Mange lokale aktørar sit med kjensla av at staten helst ikkje vil at det skal vere menneske i naturen. Sjølv meiner dei at menneske kan innlemmast i naturverdiene. Reiselivsbedrifter er jo avhengige av naturen, og innbyggjarane i fjellområda har brukt naturområda i generasjonar. Kulturlandskap, som er avhengig av bruk, inngår ofte i verneområda, seier Overvåg.

Miljøpolitikken styrer

Mange ønskjer seg difor ei meir tilpassa forvaltning av verneområda som tek omsyn til både biologisk kunnskap og næringsverksemd.

– Det er paradoksalt at det er sett grenser for kor mange deltakarar ein kan ha på arrangement i Jotunheimen, utan at det er noko særskilt biologisk argument for det. Samstundes er det mange fleire som oppheld seg der uorganisert. Men når folk går i kø over Besseggen, blir det sett på som tradisjonelt friluftsliv, og då er det i orden, illustrerer Ericsson.

Utfordringane som følgjer av spenninga mellom naturbruk og naturvern, er ikkje unik for Noreg. Å sjå på naturen som utviklingsressurs er ein internasjonal trend, ikkje minst i Europa der ein no prøver seg fram med ulike forvaltingsmodellar for fjellområda, anten dei no blir kalla nasjonalparker, regionalparker eller biosfæreområde.

– Det vi ser i Noreg, er at miljøpolitikken er svært viktig for fjellkommunane, på godt og vondt, og i dag er koplinga mellom miljøpolitikken og kommuneforvaltinga for dårleg. Det er ingen som meiner at kommunane sjølve skal bestemme alt, men i dag er politikkområda for sektoriserte og tek for lite utgangspunkt i lokale og regionale særtrekk, seier Overvåg.

Naturvern på nye måtar

Norske verneområde blir forvalta av eigne nasjonalparkstyre som styrer etter lova om naturmangfald. Områda utanfor blir derimot forvalta av kommunane, etter plan- og bygninglova. Det går ut over heilskapen i forvaltninga. Forskarane samarbeider med internasjonale partnarar, mellom anna i Skottland, Sveits og Canada, og har sett på alternative modellar i andre land. Fordi det er store skilnader mellom land, kan vi ikkje berre importere utanlandske løysingar til Noreg, men det finst ei rekkje idear å plukke med seg. Overvåg trekker fram den skotske nasjonalparken Cairngorms som eit interessant døme.

– Det er ikkje ein nasjonalpark i den norske tydinga av ordet, for det er både busetting og næringsverksemd inne i parken. Men det er ein interessant modell fordi parkforvaltninga har planmyndigheit i alle saker som gjeld natur og miljø, og næringsaktivitet knytt til naturen. Styret er sett saman av både lokalpolitikarar og

fagpersonar som er peikte ut av skotske styresmakter, og mandatet deira går ut på å finne gode praktiske løysingar som er til det beste for dei som bur der, og som ikkje går ut over miljøet.

Den skotske modellen er ikkje uproblematisk, mellom anna trengst det store ressursar til å skaffe kunnskap om naturmangfald og sårbare artar.

– Men modellen gjev høg legitimitet til dei avgjerdene som blir tekne. Og her i Noreg ligg vi jo i motsett ende av skalaen, vi legg altfor lite ressursar i forvaltninga, hevdar Overvåg.

Turisme ikkje universalløysing

Forskarane har hatt fleire rundar med intervju i dei seks kommunane, der dei har spurt kva dei ulike aktørane ser på som dei største utfordringane for framtida. Prosjektet skal munne ut i konkrete døme på politikktutforming, trekke fram gode erfaringar frå inn- og utland, sjå på kva prinsipp som ligg bakom, og kome med framlegg til korleis ein kan institusjonalisere gode løysingar.

– Noko som har kome fram, er at mange ikkje ser andre vegar til utvikling enn reiseliv. Men hovudvekta ligg oftast på småskala-aktørar, gjerne med opplevingar knytte til tradisjonell gardsdrift. Det er vel og bra, men det blir ofte for smått til at det skapar mange arbeidsplassar. Ein greier ikkje å bygge opp eit tilbod som heng i hop, med overnattingstilbod og støttetenes-

Østlandsforskning

- Oppdragsbasert samfunnsvitskapleg forskingsinstitutt med hovudkontor i Lillehammer
- Om lag 30 tilsette
- Driv forskning på to hovudområde: regional- og næringsforskning og velferds-, organisasjons- og kommunalforskning
- Fjellforskningsprosjektet er fullt finansiert av Forskringsrådets DEMOSREG-program

ter, og marknaden består for det aller meste av nordmenn, som ikkje gjev eit tilstrekkeleg sterkt næringsgrunnlag, seier Ericsson.

Fokuset på turisme har skapt forventningar til vekst i fjellkommunane, men kommunane har svært ulike føresetnader for å kunne lukkast med reiselivsstrategiane sine, meiner forskarane. Det er til dømes ein klar fordel å liggje relativt nær dei store byane.

– Nokre kommunar har gode føresetnader for reiseliv, andre har det ikkje. Nokre kommunar har andre ressursar som det bør vere mogleg å utvikle vidare. Men den viktigaste føresetnaden er at dei ulike politikkområda må kombinerast betre, konkluderer Overvåg. ■

Ifølgje definisjonen til EU er nesten heile Noreg eit fjellområde. Østlandsforskning har laga ein norsk definisjon av fjell, som dette prosjektet byggjer på. (Foto: Erik Norrud)

Då Noreg fekk sitt andre universitet

25. oktober 1946 var ein høgtidsdag, for då la Kong Haakon ned grunnsteinen for Universitetet i Bergen (UiB). Biletet er frå Parkveien, sentralt på universitetsområdet på Nygårdshøyden. Både flosshattar og studentluer var representerte i folketoget, viser fotografiet, som er ein del av biletsamlinga til Universitetsbiblioteket ved UiB.

Bergen har akademiske tradisjonar tilbake til 1825, då Bergen Museum vart etablert. UiB var tufta på dette fundamentet, og formelt på «Lov om Universitetet i Bergen». Ifølgje ein artikkel av Rolf Larsen i UiB-Magasinet hadde lova to utgangspunkt: den dansk-norske universitetstradisjonen og Bergens Museums eigen tradisjon og universitetsprogram. «Dette programmet var til dels en reaksjon mot tradisjonen i Kristiania. Ønsket om å fremme vitenskap og formidling kommer til uttrykk gjennom formålsparagrafen i loven for UiB», skriv Larsen. I formålsparagrafen heiter det at forskning og formidling skal vere sidestilte oppgåver, men han legg vekt på at formidling òg er nemnt uttrykkeleg.

UiB hadde tre fakultet frå starten – for medisin, historisk-filosofiske og naturvitskaplege fag. I 1948 hadde universitetet 408 studentar og 40 vitskaplege stillingar. I dag har UiB seks fakultet med 35 institutt og senter, om lag 14 300 studentar og 3500 tilsette.

Foto: Franz Blaha

Kjelder: uib.no, UiB-magasinet 1–2/1996

20 nøtter

ROMA

- a) Kva heitte hovudvegen sørover frå antikkens Roma, i si tid kjend som «dronninga av vegane»?
- b) Kva for skulptør og arkitekt frå 1600-talet har prega Romas utsjånad sterkt, blant anna som opphavsmann til Petersplassen?
- c) Kva heiter elva som deler Roma i to?
- d) Kven er kaptein og stor helt på fotballaget AS Roma, der han har spelt utan avbrot sidan debuten som 16-åring i 1993?
- e) Kva heiter det store filmstudioet som vart grunnlagt av Mussolini, og som særleg blir forbunde med filmane til Federico Fellini?

NORSKE AKADEMIKARAR

- a) Kven er dette?
- b) Kva for avdød statsvitar og politisk sosiolog blir rekna for å vere den mest siterte norske forskaren i internasjonale tidsskrift, og har fått eit hus oppkalla etter seg ved Universitetet i Bergen?
- c) Kven er professor emeritus i kriminologi ved Universitetet i Oslo og uttalte i 2011 at han håpa Anders Behring Breivik ville vende tilbake til samfunnet?

- d) Kven var professor i klassisk arkeologi ved Universitetet i Oslo i meir enn 30 år, og var med på å opprette Det norske institutt i Roma i 1959?
- e) Kven hadde allereie 17 år tidlegare teke embetseksamen i jus (til dels på rim) då han i 1941 vart dr.philos. med avhandlinga «Om det tragiske»?

MØDRER

- a) Kven var mor til danske prins Hamlet?

- b) Og kva heitte den danske prinsessa som var mor til kronprinsesse Märtha?
- c) Kva heiter mor til Emil og Ida i Lønneberget?
- d) Ho vart 104 år gammal og fekk ni born, men fire av dei døydde før henne, to av dei i politiske attentat. Kva er namnet?
- e) Kven adopterte tolv barn frå elleve ulike land, kalla dei for «The Rainbow Tribe» og stilte dei ut for besøkande på det franske slottet der dei budde?

LOVER

- a) Kva for lov som dei raudgrøne innførte i 2009, er blitt ei varm potet for Høgre – med Oslo-politikarar på kollisjonskurs med partiets eige program?

- b) Kva heitte kvinna som nekta å gi frå seg bussetet sitt til ein kvit mann, og som dermed sette i gang protestar som fekk oppheva raseskiljelovene i Alabama?
- c) Kva for norsk lov vart oppheva gjennom ei folkerøysting i 1926?
- d) Kva for stat innførte den såkalla lova om tilbakevending i 1950?
- e) Kva for grunnlovsparagraf opnar med orda «Ytringsfrihed bør finde sted»?

SVAR:

ROMA

a) Via Appia (i dag: Via Appia Antica)

b) Giovanni Lorenzo Bernini

c) Tiber

d) Francesco Toti

e) Cinecittà

NORSKE AKADEMIKARAR

a) Litteraturvitar og professor Toril Moi

b) Stein Rokkan

c) Nils Christie

d) Hans Peter L'Orange

e) Peter Wessel Zapffe

MØDRER

a) Gerttrud

b) Ingeborg

c) Alma

d) Rose Kennedy

e) Josephine Baker

LOVER

a) Sekskjøpslova

b) Rosa Parks

c) Lova om brennevinforbod

d) Israel

e) Paragraf nr. 100

Retting: I Forskerforum nr. 4/14 var ei av dei 20 nøttene: Kva for ein høgskule hadde Ole Hallesby som ein av sine fire lærarar ved opninga i 1908? Svar: Det teologiske menighetsfakultet. Vi har blitt gjort merksame på at Hallesby starta som lærar ved Menighetsfakultetet fyrst i 1909. Vi orsakar feilen. Red.

Sitert:

«De var overrasket over at jeg ikke var professor allerede. Så da søkte jeg.»

28-åring Terje Lohndal ble endelig professor. (NTNU.no)

«Vi har etter hvert akseptert at han var en ganske dårlig forsker. Mindre kjent er det at Thor Heyerdahl ikke kunne svømme.»

I akkurat dette tilfellet virker begge egenskaper som tilsvarende sentrale mangler. (Natt & Dag)

«Min indre statistiker sier at jeg kanskje heller burde satse på å spille lotto.»

Forsker Eli K. Rueness ved Universitetet i Oslo vurderer mer sannsynlige alternativer etter nok et avslag fra Forskningsrådet. (Aftenposten)

«Om Fritt Ord hadde engasjert nokre bønder til å laga ein rapport med tittelen «Kva skal vi med bonddenæringa?», ville resultatet vorte nokså likt.»

Professor Arild Pedersen er lite imponert over bukkene Helge Jordheim og Tore Rems rapport (les: havresekk) «Hva skal vi med humaniora?» (Dag og Tid)

GRETE NETTELUND

Medlem nummer 30225213 i Forskerforbundet

STILLING: Delt mellom instituttleder for Institutt for samfunnsvitenskap ved Høgskulen i Sogn og Fjordane og forsker/underviser samme sted

UTDANNING: Dr.polit. i informasjonsvitenskap, Universitetet i Bergen

KARRIEREMÅL: Jeg er jo 61 da! Med min brokete fagbakgrunn trives jeg veldig godt med det jeg gjør nå.

Rydder hvert halvår

– Hva jobber du med akkurat nå?

– Neste undervisningsår, samt to prosjekter om elektronisk kommunikasjon i det offentlige, et om kommunen og helseforetak og et om arbeidsinnvandring.

– Hvor tenker du best?

– Når jeg er i bevegelse. Gjerne hvis jeg går tur eller reiser med buss eller båt. Kommer jeg på noe lurt, sender jeg en sms til meg selv.

– Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– Victor & Boyntons *Invented Here: Maximizing Your Organization's Internal Growth and Profitability* (1998). Et nytt blikk på læring i organisasjoner.

– Hva skal til for å bli en god informasjonsviter?

– Du behøver ikke være teknologi-ekspert. Selv er jeg mest interessert i bruken av teknologien, og da må du være nysgjerrig og tørre å eksperimentere.

– Hva er tabu i ditt fag?

– Ikke å inkludere eller lytte til framtidige brukere av et informasjonssystem. Det gjelder for utvikling, design, samt innføring og bruk av systemet.

– Hva karakteriserer kontorplassen din?

– Den er jeg glad du ikke ser. De som kommer inn, ser kanskje bare rotet, men jeg har oversikt. Rydder ut hvert halvår, så slipper jeg å arkivere.

– Ved hvilken institusjon i verden skulle du gjerne tilbrakt et arbeidsår?

– Gjerne Centre for Research on Activity, Development and Learning ved Helsingfors universitet. De er kreative, teoretisk sterke og i fagfronten.

– Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du ha falt ned på?

– Matematikk. Det studerte jeg i to år, men hoppet over til tysk på hovedfag. Men fagene ligner, de er begge strukturerte.

– Om du var statsråd med ansvar for forskning og høyere utdanning, hvilket enkelttiltak ville du gjennomføre?

– Et skikkelig lønns- og statusløft i UH-sektoren. Det er underlig å lansere et lærerløft uten å bedre vilkårene for dem som underviser lærerne.

– Hva vil du lese mer om i Forskerforum?

– Om fagdiskusjoner på andre UH-institusjoner for å se hva de vektlegger i sine studium. Samt nettundervisning og intellektuelle rettigheter.

♦ AV ELIN HAVELIN REKDAL

PhD Comics

WWW.PHDCOMICS.COM

Prestekall og hjertevarme

Biografien om vår første kvinnelige prest gir leseren anledning til å tenke selv.

Ingrid Bjerkås støtte på langt mer solide saker enn dagens mulige glasstak da hun i 1961 ville fullende sine teologiske studier med en prestjobb. En kvinne ville aldri kunne opptre «med den naturlige autoritet som forkynnelsen forutsatte», var et argument hun ble møtt med, fordi hun i sitt vesen jo var underordnet mannen. Motstanden til tross, hun ble Norges første kvinnelige prest, og hvordan det gikk til, kan vi lese om i biografien skrevet av professor i teologi Aud Valborg Tønnesen.

Biografien er en populær sjanse. Vi vil gjerne bli enda bedre kjent med folk som har satt spor etter seg og som vi allerede kjenner gjennom det de har gjort, det være seg forfattere, malere, statsministre. Vi ønsker selvsagt å få et utfyllende bilde. Når det gjelder Ingrid Bjerkås, er saken annerledes, vi kjenner henne tross alt ikke, annet enn som navnet på den første kvinnelige presten. Skal vi likevel, på konvensjonelt biografivis, begynne med barndommen, med hvem mor og far var, og hva de solgte i sin kolonialbutikk? Det føles litt underlig å innlede bekjentskapet der, uten noen gåter å åpne opp. Ikke kan vi alliere oss med forfatteren heller, for her er det ikke et kommenterende fortellergrep, men i stedet en tradisjonell fortelling i tredjeperson med utstrakt bruk av kilder.

Forfatteren stiller seg ikke imellom holdningene til sine kilder, men skaper et bilde av en familie og en tid på bakgrunn av dem. Det er et enkelt, men likevel medrivende bilde. Selv om de tidlige hendelsene berøres veldig kortfattet, og derfor ikke gjør deg særlig berørt, skjer det noe likevel. I alt dette litt fraværende og enkle begynner du å ane konturene av et menneske, et menneske som du nå venter på, for å få mer utførlig beskjed om. Jeg blir nysgjerrig på Ingrid Bjerkås. Hva slags prest kommer hun en dag til å bli, undrer jeg, ikke minst når jeg leser om hennes innsats under krigen.

Før krigen levde Ingrid Bjerkås i en godt beskyttet og harmonisk tilværelse, men da krigen kom, opplever hun sterk frykt og eksistensiell uro. Dette varer ikke lenge, for det er nå hun blir kristen. Uten at det sies noe mer, så dreier det seg om en åpenbaring, og med det et forunderlig mot og en fabelaktig tillit til egen dømmekraft. Hun skriver brev til Quisling for å påkalle hans samvittighet, og når hun ikke får svar, så skriver hun igjen. Hun skriver også til Terboven. Til slutt ender hun på Grini.

Etter krigens opplevelser blir husmorlivet for lite. Hun vil noe mer, eller nærmere bestemt: Hun har fått et kall om å bli prest. Hun var langt fra den første kvinnen til å studere teologi (men kanskje

AUD VALBORG TØNNESEN
Ingrid Bjerkås.
Motstandskvinnen som ble
vår første kvinnelige prest
Pax, 2014
209 sider
Veil. pris: kr 349

den eldste, hun var 50 da hun begynte), og langt fra den mest faglig interesserte, vil jeg tro. Vi hører ingenting om noen intellektuelle åpenbaringer, ingenting om å bli tankemessig utfordret. Hennes drivkraft ligger sannsynligvis i dette kallet, parett med den hjertevarme som hele tiden fremholdes. Hadde hun klart å bli prest uten det? Ved å påstå seg kallet hevdet Bjerkås at hun var utvalgt. Dermed trengte ikke hennes kjønn, hennes alder eller de dårlige karakterene som hun fikk hele veien, å bety noe vesentlig. Heller ikke motstanden fra biskoper, prester og professorer kunne ramme henne da.

Tønnesen skriver i en enkel og sympatisk stil, og hun er flink til å lage spenning: Får Bjerkås den nødvendige støtte av biskop Schjelderup, lurar jeg mens jeg leser, og får hun til slutt jobben i Berg og Torsken? Spenningen utløses av pretestilling nordpå og, tross slit og store utfordringer, herlig lykke og harmoni. Det folkelige og folkekjære ved henne tas imot med åpne armer.

Boka er ikke utpreget akademisk. Det er ingen kritisk, drøftende distanse, og ingen forsøk på å endevende noe i Bjerkås' liv. Det er litt irriterende, for det er en del ting med Bjerkås som forundrer, og samtidig er det befriende, for slik skapes det så store mellomrom mellom deg og henne at du kan begynne å fundere selv, ja, slik er du selv med på å tegne et bilde av henne. Hun må da ha vært utrolig naiv, tenker jeg om hennes skriverier til Quisling. Har de også noe med Oxfordbevegelsen å gjøre? Den nevnes så vidt, antagelig var det her den nyfrelste fikk sin «oppdragelse». I så fall lærte hun om moralsk opprustning og en Guds plan med det enkelte menneske. Hun var nok også temmelig egenrådig. Det står på tittelbladet at hun var en motstandskvinne, men hun opererte kun på egen hånd, og når det gjelder kvinnesak, virker det også som hun var temmelig selvgående. Ja, selvgående: Allerede ett studieår før hun er kvalifisert, søker hun prestjobb, og det er da merkelig?

Så vi ender opp med et par gåter, og slik er kvinnen som banet vei for de mange etter henne, blitt til noe mer enn kun et navn.

AV AASNE JORDHEIM

Hvorfor drikker kvinner?

Kvinner drikker mer enn før. Det tar rusforskerne konsekvensen av, med vekslende hell.

HILDEGUNN SAGVAAG
og BENTE SIKVELAND (red.)
Alkohol + arbeidsliv = sant?
En vitenskapelig antologi
Gyldendal Akademisk, 2014
Veil. pris: kr 329

Allerede i forordet understrekes det at kjønnsbalansen er intendert i denne samlingen av norsk og internasjonal kunnskap om forholdet mellom rusbruk og arbeidsliv. Boken viser at det er en relevant prioritering.

Femten forskere og fagpersoner i rusomsorgen har bidratt i antologien. Redaktørene er førsteamanuensis i rusproblematikk ved Universitetet i Stavanger, Hildegunn Sagvaag, og Bente Sikveland, som er sosionom og leder av behandlings- og kompetansesenteret KoRus – Rogaland A-senter. De har hentet kunnskap fra vitenskapelige studier, men også fra praksis og erfaringer. Derfor er tre av bokens 16 kapitler lengre dybdeintervjuer med personer med erfaring fra feltet. Resten handler om studier, statistikk og gjennomgang av forskning på feltet. Studiene baserer seg på et spekter av kvalitative og kvantitative metoder som kartlegger omfanget av alkoholkonsumet i arbeidslivet og undersøker betydningen og forståelsen av det.

Funnene er gjennomgående interessante. Vi får blant annet vite at høyere utdanning fører til oftere drikking, at det drikkes mer i næringslivet enn i offentlig sektor, at

ledere drikker mest, og at det er en sammenheng mellom stress, lang arbeidstid, trakassering på jobben og det forskerne kaller «risikofylt bruk av alkohol». Her lener de seg til en studie i WHO som fastslår at hvis du drikker mer enn 14 standard alkoholenheter per uke som kvinne, eller 21 som mann, er det skadelig.

Seks av kapitlene har et eksplisitt kjønnsperspektiv, og det er det gode grunner til. Kvinner er tradisjonelt marginalisert i medisinsk forskning fordi de med sin menstruasjonsyklus ikke er like forutsigbare forskningsobjekter som menn. Det har fått negative konsekvenser for kvinner, siden de da ikke har fått tilrettelagt omsorgs- og hjelpetilbud som kunne være til hjelp. Denne artikkelsamlingen forsøker å rette litt på denne ubalansen. Kvinner drikker stadig mer, og drikkingen øker med økt ansvar. Det ser ut til å være en av konsekvensene av økt sysselsetting, høyere lønn og høyere utdanning blant kvinner. Det er dessuten blitt en mer akseptabel kvinneatferd å ta seg et glass vin til hverdags. Ikke desto mindre finner forskerne at kvinnelige ledere er underlagt større sosial kontroll knyttet til sitt alkoholkonsum enn mannlige ledere.

Kvinneperspektivet fortjener honnør, men boken har likevel én svakhet. Noen ganger blir jeg usikker på om forskerne vil forske på virkeligheten slik den er, eller om de vil endre den. Ett eksempel er den deltagende observerende forskeren, som etter en stund ute i felt også fikk jobbe med «metoder for å utvikle selskapets retningslinjer og strategier med hensyn til bruken av alkohol». Her er det en underlig sammenblanding av roller. Den samme skepsisen dukker opp når en undersøkelse gjør sitt utvalg bare fra arbeidssteder i AKANs registre, eller når det rekrutteres respondenter til en digital survey etter at de har sett et program om temaet i TV2. Riktignok nevnes det så vidt at ikke alt er representativt, men ikke desto mindre brister noe av troverdigheten til resultatene. Det er synd, for boken er verdt å anbefale – særlig for pragmatiske ledere som trenger en bevisstgjøring om forholdet mellom alkohol og jobb.

AV RAGNHILD FJELLRO

Uforløyst

Boka om funksjonshemming har for mykje attforteljning og for lite haldning frå forfattaren.

JAN GRUE

Kroppsspråk. Fremstillinger av funksjonshemming i kultur og samfunn

Gyldendal Akademisk, 2014

153 sider

Rettl. pris: kr 275

Jan Grue er forskar ved Universitetet i Oslo, og har doktorgrad i språkvitskap frå same institusjon. Han fortel at han har vore rullestolbrukar sidan barneskulen.

Kroppsspråk er ei kort bok i to delar. Den «uvanlege kroppen» vert presentert i høve til fyrst språk, så samfunn. Grue seier at det ikkje er kroppen sjølv som er problemet, men måten me snakkar om dei på, og måten samfunnet hand-samar dei på. Grue argumenterer for at funksjonshemma kroppar fyrst og fremst vert uvanlege målt mot eit statistisk gjennomsnitt for normalitet, der særleg funksjonsdyktigheit og tilpassingsevne til arbeidslivet er viktig.

Grue koplar seg til den eksistensielle fenomenologien frå den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty. Det er ikkje slik at me har ein kropp som eit slags verk-tøy med utskiftbare delar, det er snarare slik at mennesket «er» kroppen sin, siterer Grue. Dette er eit fruktbart perspektiv som Grue med fordel kunne ha aktivert meir utover i boka, men det vert verande uforløyst.

Vidare peikar han ut diskursanalyse som sin metode for å skriva om funksjonshemming.

Dette perspektivet er langt meir synleg utover i boka, og det fungerer godt. Han viser korleis dagleg-tale, offentlegheita, statlege regule-ringar og internasjonale avtaleverk rammar inn forståinga vår av krop-pen. Her handlar det ikkje berre om fysiske funksjonshemmingar, slik som det å vera blind, bunden til rullestol eller kortvaksen. Det handlar også om å vera homofil i eit undertrykkande miljø, eller å tilhøyra etniske minoritetar som ikkje får utfalda sine sosiale og re-giøse funksjonar til fulle.

Det mest interessante i *Kroppsspråk* er forklaringa av kor forskjellig oppfatninga av funksjonshem-ming er i USA, Storbritannia og Norden. I USA er funksjonshem-ming eit spørsmål om kulturell identitet, og det er knytt sterke gruppebaserte kjensler til dei. Her var borgarrettsrørsla i 1960-åra vik-tig også for dei funksjonshemma, medan statens rolle som forvaltar er sekundær.

I Storbritannia er oppfatninga av funksjonshemming sterkt knytt til arbeidslivet, og dette fører til ei marginalisering av dei som ikkje kan yta normalt. Den industrielle revolusjonen var viktig for den britiske tankegangen. Fram til 1800-talet kunne familiemedlemmer gjera nytte for seg sjølv om dei hadde funksjonshemmingar, medan fabrikkene kravde god helse og funksjonsdyktigheit til å jobba åtte, ti eller kanskje tolv timar per dag.

Også nordiske velferdssam-funn er prega av denne definisjo-nen, men her er staten «snillare». Det handlar om å dyrka felles-skapen og redusera gapet mellom behovet til samfunnet og evnene til dei funksjonshemma ved hjelp av tilpassingar og lovverk, og ikkje ved å utdefinera dei som unyttige.

Sjølv om eg lærer mykje nytt om oppfatningar av funksjons-hemming, så er boka merkeleg uengasjerande. Grue fortel i stor grad opp att det andre forskarar innanfor «disability studies» har funne ut, og han brukar lange sitat på engelsk der heile argumenta-sjonen vert delegert til desse ek-spertane. Boka ville ha vore meir interessant dersom Grue hadde ei meir vurderande tilnærming, og sjølv hadde tatt ein tydeleg po-sisjon.

AV LARS NYRE

NYE BØKER AV FORSKERE

CHRISTINE MYRVANG

Troskap og flid. Kongsberg Våpen-fabrikkens historie 1814–1945

Pax, 2014

784 sider

Veil. pris: kr 399

Kongsberg Våpenfabrikk har vært sentral i oppbyggingen av norsk militærmark og Norge som selvstendig stat. Som en tidlig høyteknologisk bedrift har fabrikkens spilt en viktig rolle for industrialiseringen av landet. Sverige kontrollerte fabrikkene i unionstiden, og under andre verdenskrig produserte tyskerne våpen her. Myrvang er historiker og forsker ved Institutt for innovasjon og økonomisk organisering på BI i Oslo.

INGAR KALDAL

Tøft å tåle

Res Publica, 2014

174 sider

Veil. pris: kr 199

Boka viser situasjoner der le-dere i arbeidslivet trakasserer. Hvordan opplever og takler ansatte slike situasjoner? Hvilke rettigheter har ansatte, og hvordan reagerer kolleger når noen blir trakassert på jobben? Boka er et redskap for dia-log og refleksjon kolleger imellom, og mellom ansatte, tillitsvalgte og ledelse. Kaldal er professor i historie ved NTNU. Han har skrevet bøker og artikler om arbeidsliv, fagbeve-gelse og dagligliv.

ANNIKA MELINDER

Sakkyndighetsarbeid

Universitetsforlaget, 2014

176 sider

Veil. pris: kr 329

Sakkyndighetsarbeid utført av psykologer og psykiatere er viktige premisser for rettslige avgjørelser. Dette skiller seg vesentlig fra klinisk arbeid. Når den sakkyndige utreder saker for barnevernstjenesten, forsikringsselskaper eller retten, er hensikten å finne fakta som belyser saken. Boka tar for seg praktiske sider ved dette arbeidet. Melinder er spesialist i klinisk psy-kologi og professor i psykologi ved Universitetet i Oslo.

En forskers bekjennelser

«Hvis jeg skal bli virkelig god i mitt fag, må jeg jobbe hardere», skriver kronikkforfatteren. Han begrunner hvorfor han kutter ut allmennrettet formidling.

Jeg er så heldig å ha fast jobb ved et universitet i Norge. Det er på mange måter et stort privilegium. Jeg kan bruke tiden min på ting jeg synes er interessant og meningsfullt, som å lese, skrive, undervise og veilede studenter, og i tillegg disponerer jeg tiden min ganske fritt.

Det gir en stor grad av autonomi. Riktignok forekommer det en økt byråkratisering ved universiteter og høyskoler, hvor stadig mer tid går med til papirarbeid, møter og den slags. Flere av mine kollegaer uttrykker bekymring over denne utviklingen, likevel er jeg ikke blant dem som klager mest over dette. Jeg velger å tenke at jeg er privilegert som får holde på med det jeg liker best. Hvilke jobber er dessuten fri for ulemper? Jeg skal innrømme at det noen ganger er vanskelig å skille mellom jobb og privatliv, men igjen velger jeg å se det positive i at jeg kan jobbe når og hvor jeg vil. Det gir en så stor grad av frihet at det veier opp for den til tider høye arbeidsbelastningen.

Selv om jeg føler meg heldig, så møter også jeg på utfordringer i universitetsjobben. Min kanskje største utfordring er hvordan jeg skal disponere tiden min på best mulig måte. Det høres kanskje ut som et luksusproblem, men jeg opplever det som langt mer presserende enn som så. Som ansatt på et universitet skal jeg undervise, veilede, forske og formidle. Jeg skal disponere tiden min på en måte som gjør at jeg kan yte en verdifull innsats på alle disse fire arenaene. Ser vi bort fra undervisning og veiledning, som er ganske retningsgivende for hva jeg bør gjøre, så gjenstår spørsmålet om hvordan jeg kan og bør bruke tiden min slik at jeg bidrar til å realisere universitetets samfunnsoppdrag, som er forskning og formidling.

Ideelt sett bør jeg levere på begge disse frontene, det vil si at jeg bør ri to hes-

ter samtidig. Å ri *forskningshesten* tilsier at jeg bør publisere artikler eller bøker i fagfellelvurderte publikasjonskanaler rettet mot forskerfellesskapet. Å ri *formidlingshesten* tilsier at jeg bør drive allmennrettet formidling mot det brede publikum, mot allmennheten, politikere, massemedia og så videre. Hva forskningshesten angår, så bør jeg helst skrive på engelsk og publisere i internasjonale tidsskrifter og forlag (og helst på nivå 2 i tellekantsystemet). Dette er forståelig, all den tid forskningsfronten (i hvert fall i mitt eget fag filosofi) befinner seg utenfor Norges grenser. Det er selvsagt problematiske sider ved tellekantsystemet, men jeg lar det ligge her. En mulig konsekvens av dette systemet er imidlertid at nesten ingen skriver filosofi på norsk lenger. Det kan man selvsagt beklage, men sånn er det blitt.

AV ESPEN GAMLUND
førsteamanuensis i
filosofi, Universitetet
i Bergen

I mange år har jeg forsøkt å ri begge disse hestene samtidig og like fort. Jeg har skrevet fagartikler på engelsk og norsk, samtidig som jeg har skrevet kronikker, holdt foredrag, deltatt i radio og stilt opp i intervjuer i aviser og magasiner. Jeg trives egentlig med å være forsker på alle disse nokså forskjellige arenaene. Mitt ideal har hele tiden vært at jeg skal formidle den kunnskapen jeg tilegner meg på universitetet. Samfunnet har krav på å vite hva vi forskere driver med. Forskningens legitimitet hviler tross alt på at forskere gir noe tilbake til samfunnet i form av formidling av den kunnskapen staten årlig investerer store pengebeløp i.

Dessverre er det en del av mine kollegaer som verken publiserer fagartikler eller driver allmennrettet formidling. Dette er sterkt beklagelig. Noen nøyer seg med bare å undervise, mens for andre bunner det trolig i latskap eller feighet. Enkelte satser utelukkende på fagartikler og fagbøker, og bare et fåtall er i stand til

KRONIKK & DEBATT

Send debattinnlegg og kronikkforslag til kjetil.brottveit@forskerforum.no.

Maks lengde på kronikk: 9000 tegn med mellomrom. Honorar for trykte kronikker: kr 2000. Maks lengde på debattinnlegg: 7000 tegn med mellomrom, men kortere innlegg har større sjanse for å bli trykket. Debattinnlegg honoreres ikke.

«Jeg har mer å tape enn å vinne på å drive formidling.»

å ri begge de nevnte hestene. For sånne som meg blir det i større grad et valg mellom å bruke tiden sin på å skrive veldig gode fagartikler eller fagbøker, eller å drive allmennrettet formidling. Å mestre begge arenaer er enten ikke mulig eller ikke ønskelig. For mitt vedkommende blir det stadig viktigere å prioritere riktig. Jeg har mye jeg ønsker å utrette, men jeg innser etter hvert at jeg ikke kan lykkes like godt med alt. Og jeg har – etter en god del grubling – kommet frem til at jeg må velge bort formidling til fordel for å skrive fagartikler. Begrunnelsen er todelte.

For det første føler jeg ikke at jeg har særlig mye igjen for den allmennrettede formidlingen jeg har bedrevet de siste årene. Alle kronikkene har utvilsomt spist mye av min tid, men det er uklart for meg hva jeg har oppnådd med dette arbeidet. Hvor mange har egentlig lest dem? I tillegg har jeg brukt ganske mye tid på å selge inn et bokprosjekt til flere forlag, men uten hell. Altfor mye tid har gått med til dette arbeidet. Jeg tipper jeg kunne skrevet en ganske god fagartikkel på den tiden som samlet har gått med til formidlingsarbeid. Ville jeg likevel vært det foruten? Med unntak av det strandede bokprosjektet ville jeg kanskje ikke det. Å drive med formidling er lærerikt, men jeg er som sagt ikke sikker på hvor mye det har utrettet – verken for meg selv eller samfunnet. Jeg ønsker i hvert fall ikke å bruke mye tid på det i årene fremover.

For det andre ønsker jeg å bidra til forskningsfronten innenfor mitt fagfelt. Hvis jeg skal bli virkelig god i mitt fag, må jeg jobbe hardere, hvilket igjen innebærer en nedprioritering av annet arbeid. Jeg må slutte å skrive kronikker, jeg må bli flinkere til å si nei når journalister ringer og spør om hjelp, og jeg må høflig takke nei til å holde foredrag og stille opp i debatter. Vil jeg virkelig gi avkall på dette? En del av meg stritter imot en slik prioritering, men i realiteten har jeg ikke noe valg. Det er min plikt som forsker å publisere fagartikler på høyt internasjonalt nivå, samtidig som samfunns-

«En del av meg stritter imot en slik prioritering, men i realiteten har jeg ikke noe valg.»

oppdraget krever at jeg stiller opp for media, politikere og det allmenne publikum. Men jeg klarer ikke å ri begge disse hestene samtidig. Å ri forskningshesten på en skikkelig måte er vanskelig, men fortjenesten er desto større når jeg får antatt en artikkel i et godt tidsskrift. Å ri formidlingshesten kan også til tider være vanskelig, men det er altså uklart hva jeg oppnår med det. I tillegg opplever jeg at forlagene ikke tør å satse på det jeg har å tilby, hvilket svekker min formidlingsiver og samtidig også mine muligheter til å utføre samfunnsoppdraget mitt.

Før jeg begynte på denne kronikken, tenkte jeg på om det var en god idé å gjøre det. Hvorfor ikke bruke disse fire timene på noe helt annet? For eksempel til å lese to fagartikler som er relevante for en artikkel jeg selv skriver? Eller snekre videre på selve artikkelen, terpe på alle detaljene som er så viktige når man vil publisere i de gode tidsskriftene? Eller lese det kapitlet jeg har lovet å fagfellevurdere? Eller forberede neste forelesning? Sannheten er at jeg nå risikerer å ha kastet bort fire timer på å skrive en kronikk som kanskje ikke kommer på trykk engang. For det skjer også innimellom; det vet alle som har prøvd.

Det sistnevnte poenget illustrerer egentlig ganske godt det dilemmaet forskere som meg støter på i hverdagen. Når det kommer til formidling gjennom skriving av kronikker og tilsvarende artikler rettet mot allmennheten, risikerer vi som forskere å kaste bort tiden vår fordi det er vanskelig å få slike artikler antatt i norske aviser og tidsskrifter. Dette opplever jeg er et underkommunisert problem i academia. Det skrikes høyt etter deltakelse fra forskere i offentligheten. Sannheten er nok at det er mange forskere som ønsker å bidra med sin kunnskap, men som aldri når fram fordi det er trangt om plassen i den norske offentligheten.

Hvordan kan vi legge bedre til rette for at forskere får anledning til å formidle sin forskning til allmennheten? Dette spørsmålet fortjener en grundigere behandling enn jeg kan gi her. Likevel vil jeg foreslå, som et utgangspunkt, at ansvaret for formidlingen legges hos institusjonene og ikke hos enkeltforskere. Kanskje universitetenes og høyskolenes kommunikasjonsavdelinger kunne samarbeidet tettere med norske aviser om formidling av relevant forskning? Da blir det i mindre grad et spørsmål for hver enkelt forsker om det er lønnsomt å satse på formidling, og i større grad et institusjonelt ansvar å sørge for at universitetene oppfyller sitt samfunnsoppdrag. Universiteter og høyskoler har i dag kommunikasjonsavdelinger som kan fylle en slik rolle. Et tettere samarbeid mellom disse avdelingene og norske massemedier tror jeg ville gitt bedre rammebetingelser for forskningsformidling.

Slik situasjonen er i dag, opplever jeg dessverre at jeg har mer å tape enn å vinne på å drive formidling, og mer å vinne enn å tape på å skrive fagartikler. Og gitt at jeg ikke kan gjøre begge deler, velger jeg altså det siste. Og det beklager jeg.

Utdanning = kompetanse?

Jeg har vært på seminar med en karismatisk foredragsholder som sa det som er åpenbart: *Utdanning i seg selv gir ikke kompetanse*. En utdannet befolkning er altså ingen garanti for en nasjon med sterk kompetanse. Det er først når utdanning kan omsettes i et marked, det gir kompetanse. Avgjørende er da den sosiale konteksten, samt kompetansen til andre i markedet. Det er stor forskjell på at nesten ingen kan, og at nesten alle kan.

Jeg forsøkte å bruke min nye innsikt på et førstesideoppslag i regionavisa (Adresseavisen) i mars 2014. Her stod det at tre av ti elever i videregående skole i Sør-Trøndelag ikke har fullført skolen i løpet av fem år. Siden 2004 har denne andelen økt fra 26 til 31 prosent. Man har ingen gode forklaringer på hvorfor en stadig større andel av elevene dropper ut av videregående opplæring. Dette er ingen god nyhet, tvert imot syns mange at det er bekymringsfullt. Tre ting slo meg ved dette oppslaget.

For det første: Er dette egentlig en stor nok nyhet til å komme på førstesiden, selv i en regionavis? I hele den vestlige verden har man lenge slitt med stort frafall i videregående opplæring, og vi har etter hvert mye forskning som belyser dette problemet. Frafall er ikke et nytt problem, men er blitt mer synlig etter at alle fikk rett til videregående opplæring. Videre er det ikke frafall i seg selv som er et problem, men at konsekvensene av frafall er blitt alvorligere.

Bourdieu og Champagne har skrevet godt og interessant om dette i essayet allerede i 1993 («Skoletaperne: Stengt ute og stengt inne», Bourdieu 1996: *Symbolisk makt*). Dette er et par tiår siden, men poenget er muligens overførbart til oss i dag. Videregående opplæring for alle gir ikke konkurransefortrinn i arbeidsmarkedet på samme måte som før,

da videregående opplæring ikke var for alle. De som ikke skjønner dette, risikerer å bli skoletapere.

For det andre: Er problemet tvert imot at det er for mange som fullfører videregående opplæring? Er det slik at utdanning ikke lenger gir kompetanse?

Hva om utdanningssystemet er i ferd med å utspille sin rolle? Er det andre og bedre måter å utdanne sine rørliggere, snekkere, hjemmehjelpere og frisører på, enn å lære mer historie, matte, norsk, gym, engelsk og andre fag som er nødvendige dersom de skulle finne ut at de vil studere videre og dermed trenge studiekompetanse? Dette kan handle om kvalitet i utdanningen, altså det som legges inn av læringsmål.

For en del yrker er det å fullføre videregående opplæring selvfølgelig nødvendig. Jeg tenker på yrker hvor det er mange bøker som skal leses, mye teori som skal forstås. De som vet at de skal bli jurist, lege, veterinær, sykepleier, ingeniør og lignende, vet dette, og de er trolig motivert.

Nesten alle ungdommer styres inn i et løp som hele tre av ti opplever som meningsløst. Tar vi det virkelig inn over oss? Og hva om det å droppe ut ikke er problemet? Hva om den kompetansen de får med seg, ikke er i form av et vitnemål, men i form av den ballasten og de erfaringene og opplevelsene på godt og vondt som de har fått som elever i videregående opplæring.

For det tredje: Jeg syns det hadde vært spennende om vi kunne fokusere på konsekvensene av frafall ikke bare for den enkelte som ikke fullfører videregående opplæring, men også for utdanningssystemets troverdighet. Her kan det ligge muligheter for endring. Kan vi diskutere kvalitet i utdanning på nye premisser, blir det kanskje andre og mer interessante førstesideoppslag i avisene?

AV HEIDI JENSEBERG
seniorrådgiver i Norsk
pasientregister,
Helsedirektoratet

«En utdannet befolkning er ingen garanti for en nasjon med sterk kompetanse.»

Gjesteskribentene skriver
sant og subjektivt om forskning.
De faste gjestene er Bjørn Sverre Hol
Haugen, Mona Nystad,
John Peter Collett og Heidi Jensberg.

– Sig nej tak til UKÄ!

Det svenske evalueringssystemet har meningsløse og komiske trekk, skriver Søren Kjørup. Han fraråder å delta i evalueringer for akkrediteringsorganet UKÄ.

EVALUERINGS: Dette er en advarsel: Hvis du bliver kontaktet af det svenske Universitetskanslersämbetet (UKÄ) og inviteret til at være med til at evaluere uddannelserne inden for dit fagområde ved de svenske universiteter og højskoler, så er det klogest at sige pænt nej tak! Og hvis du alligevel siger ja, kan det være klogt at være sikker på at have din fagforening i ryggen når det kommer til honorarudbetalingen.

I hvert fald har jeg selv bitterligt fortrudt at jeg for noget over et år siden lod mig lokke til at være med i bedømmergruppen for filosofi og det «nærliggende» område æstetik i Sverige. Jo længere vi kom ud i processen, jo mere kom hele arbejdet til at føles som frustrerende tidsspilde. Men da jeg sagde ja, vidste jeg ikke at det evalueringssystem som UKÄ har brugt siden 2011, var blevet underkendt af ENQA (The European Association for Quality Assurance in Higher Education) og – med god grund, viste det sig – altså ikke havde klaret en eksternt evaluering af sig selv. Og jeg havde ikke forudset den kombination af magtsprog og inkompetence som selve kulturen i UKÄ er præget af.

Den svenske evalueringsmodel har både sine problematiske og sine komiske træk, og begge dele er lige frustrerende for en bedømmer. Og selv om man nu har et stort apparat i gang for at ændre nogle detaljer i oplægget inden næste runde evalueringer, vil grundmodellen, blandt andet af politiske grunde, blive fastholdt. At selve kulturen i UKÄ skulle forvandles, er helt utænkeligt.

Blandt modellens problematiske træk hører at disse evalueringer af *uddannelser* udelukkende skal koncentrere sig om uddannelsernes *resultater* og helt se bort fra hvordan disse resultater opnås.

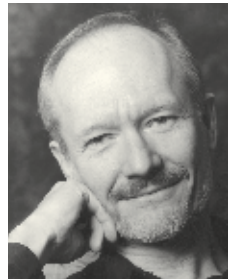
Og da det eneste vidnesbyrd UKÄ anerkender for disse resul-

tater, er de studerendes skriftlige eksamensopgaver, blev vores væsentligste opgave som bedømmere den ret mekaniske at tage stilling til om den bunke af anonymiserede eksamensopgaver vi hver især havde fået tildelt, viser «bristande», «hög» eller «mycket hög» målopfyldelse på en masse forskellige punkter.

Bedømmelserne førte vi (med lidt begrundelse) ind i elektroniske skemaer for de enkelte opgaver, og da hele denne øvelse var gennemført, sørgede UKÄ's it-afdeling for at gruppere alt efter lærested på store ark med flotte rubrikker og linjer og farver (med rødt for «bristande», naturligvis). Uddannelser der viste sig at have mange røde bedømmelser, risikerer så at blive nedlagt, mens dem med mange gange «mycket hög» bliver belønnet med ekstra midler.

Spørgsmålet er imidlertid hvordan i alverden disse såkaldte resultatopgørelser kan fortælle noget som helst om uddannelsernes kvalitet når man ikke aner noget om de studerendes forudsætninger da de begyndte på deres uddannelse. Eller sagt på en anden måde: «Resultater» kaldes disse opgaver, men man aner jo ikke hvad de er resultater af. Mange gode opgaver kan være et resultat af god undervisning og vejledning, men også af en heldig studentrekkruttering. Men at prøve at påpege den slags ting over for UKÄ er som at slå i en dyne.

Til gengæld håber jeg at min læser bemærkede komikken i de kun tre betegnelser for de forskellige niveauer vi bedømmere var tvunget til at bruge i de elektroniske skemaer: «bristande», «hög» og «mycket hög». Hvad med de opgaver som bare er tilfredsstillende uden ligefrem at have høj kvalitet, spurgte vi. Mangler der ikke et trin på skalaen? Åh nej! UKÄ (og dets forgænger Högskoleverket) har låst sig fast på at her drejer det

AV SØREN KJØRUP, tidligere professor i humanioras vitenskapsteori ved Roskilde Universitet, nå tilknyttet St. Lucas-akademiet i Brüssel. Han har også hatt flere professor II-stillinger i Norge, sist ved Kunst- og designhøgskolen i Bergen.

«Jeg havde ikke forudset den kombination af magtsprog og inkompetence som selve kulturen i UKÄ er præget af.»

sig om «den högra utbildningen», om «högskolor» og om «högskolelagen» og «högskoleförordningen», så «tilfredsstillende» må nødvendigvis udtrykkes som «hög måluppfyllelse»!

Dette betyder igen at læresteder der er blevet anbragt på midten af den lille skala, kan gå ud i medierne med den glade meddelelse at «Evalueringen viser at vores uddannelser har høj kvalitet»! Men det skal nu være dem vel undt!

Anden meningsløshed? Anden komik? Andre frustrationer? Maserer!

De «mål» som skal opnås, er i udgangspunktet alle de helt abstrakte formuleringer man finder i love og retningslinjer, som f.eks. at de studerende skal lære at «söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå». Vores første opgave som bedømmere var at omforme disse almene uddannelsesmål så de passer på faget filosofi, og igen at præcisere en række kriterier for hvordan man kan se i en studenteropgave at filosofi-målene er opfyldt. Efter grundig forberedelse hjemme brugte vi et par fælles mødedage i Stockholm på den skolaske øvelse at finpudse målformuleringer og kriterier og træne os i at anvende dem ensartet på nogle eksempler.

Nu er der imidlertid ret forskellige opfattelser af hvad filosofi egentlig går ud på, og de forskellige uddannelser rundt omkring i Sverige lægger formodentlig vægt på forskellige træk ved filosofien. Et forslag om at vi måske burde kigge på de forskellige studieordninger når vi skulle præcisere mål og kriterier, faldt imidlertid dødt til jorden. Den slags er utænkeligt for UKÄ-systemet. Det var os fem tilfældige filosofisk sagkyndige plus en studerende og en repræsentant for arbejdslivet der egenmægtigt skulle bestemme hvad filosofi er, og bedømme opgaverne derefter.

Midt under læsningen viste det sig så at der rundt omkring i bunkerne befandt sig opgaver uden den mindste gnist filosofi. Den første af slagsen fik naturligvis bedømmelsen «bristande» i det elektroniske skema. Men da der efterhånden dukkede flere af slagsen op, måtte vi jo til at undersøge hvad der var galt.

Lidt detektivarbejde på nettet afslørede at æstetik-faget ved et af studiestederne slet ikke er et filosofisk fag, men et kulturteoretisk eller kulturanalytisk hvor det er frivilligt om den studerende vil inddrage filosofiske problemstillinger. Det havde UKÄ bare overset da de skabte vores faggruppe. Og

nu hadde vi altså ikke udformet mål og kriterier for et sådant fag! Og vi kunne ikke engang få at vide hvilke af opgaverne som hørte til dette kulturteoretiske æstetik-fag, for så ville systemets anonymitetskrav jo blive brudt.

Ja, reglerne for UKÄ-evalueringen er strenge og må overholdes til punkt og prikke, selv når UKÄ har dummet sig. Og så alligevel ikke. For løsningen på dette problem blev at alle æstetik-opgaverne måtte bedømmes to gange, først som filosofiske, derefter som kulturteoretiske, for så i it-afdelingens opsummering til sidst at blive anbragt under den rette overskrift og med den dertil passende bedømmelse.

Men hvad med grundlaget for den kulturteoretiske bedømmelse? Ja, der måtte den enkelte bare støtte sig til sin indsigt i æstetiske spørgsmål, så her var der pludselig ikke brug for dagevis af afpuksning og fælles indøvelse af mål og kriterier!

UKÄ var imidlertid ikke kun interesseret i at vide om de studerende kunne referere korrekt, anvende relevante metoder, argumentere klart osv., men også om de f.eks. kunne formulere sig mundtligt og overholde tidsfrister. Det kunne vi jo af gode grunde ikke læse ud af de skriftlige opgaver. Derfor blev opgaverne suppleret med selvevalueringer fra studiestederne, fulgt op af vores interview med undervisere (og med nogle ganske få studerende). De stort set rosenrøde skildringer af uddannelsernes tilrettelæggelse og gennemførelse hjalp jo ikke meget i vurderingen af de *resultater* af indsatsen som UKÄ havde sat op som det væsentligste for denne evaluering, men gav allersjældent indblik netop i de processer som officielt skulle holdes udenfor.

Men at f.eks. studenternes mundtlige formåen trods alt ikke skulle vurderes ud fra deres skriftlige opgaver, havde ingen konsekvenser for de skemaer vi skulle udfylde. Her stod spørgsmålene tilbage, og de kunne ikke bare springes over.

Satte man ikke omhyggeligt kryds i rubrikken «Kan ikke besva-

res» ved hvert eneste «umulige» spørgsmål, kunne man ikke indsende skemaet.

Mest komisk var at skemaerne sluttede med en rubrik markeret «Används ej». Følger man den instruks, kan man imidlertid heller ikke indsende skemaet. Først når man længe har ledt i hele skemaet efter hvad man kan have glemt eller gjort galt, vover man at anvende rubrikken alligevel ved også her at sætte kryds i «Kan ikke besvares» – og endelig kommer skemaet afsted!

Det hele endte med en pinlig diskussion om honoraret. Den betaling vi havde accepteret da vi sagde ja til at være med, var et bestemt beløb pr. arbejdsdag. Da vi var færdige, fik vi så bare en sum udbetalt uden nærmere forklaring. Med lidt besvær lykkedes det at få UKÄ til at specificere hvordan den sum var regnet ud, og så viste det sig at honoraret ikke var pr. arbejdsdag alligevel, men at UKÄ har nogle faste takster for de forskellige led i bedømmelsen, takster som vi aldrig var blevet orienteret om.

Heldigvis var de fleste af disse takster ikke helt urimelige i forhold til indsatsen, men UKÄ ville ikke betale for vores forberedelser til vores interviews. Disse forberedelser var indeholdt i taksten for nogle møder om nogle andre spørgsmål, hævdede UKÄ, også selv om et var indlysende for enhver at vi ikke havde haft mulighed for bare at nå igennem disse spørgsmål inden for mødetiden. Forberedelse til interviews var aftegnarbejde hjemme.

Gennem halvanden måned havde UKÄ og jeg en mail-udveksling hvor jeg stædigt forlangte at få betalt for mit arbejde, og UKÄ lige så stædigt henviste til deres faste takster, regler og rutiner. Og så pludselig slog de alligevel om fra den ene dag til den anden! Selvfølgelig skulle jeg (og de andre i gruppen) have betalt for medgået arbejdstid til interviewforberedelse.

Jeg var nemlig kommet til at nævne spørgsmålet om hvad mon min fagforening ville mene om sagen.

– FoU-tid er lovpålagt

Det blir ingen gullmedaljer til universitetet om ledelsen svikter, skriver lederen av Forskerforbundet ved UiT.

AV OLAF B. STYRVOLD, professor, dr. philos, leder av Forskerforbundet ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet.

FORSKNINGSTID: Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT) har etter en prosess med mye involvering fra organisasjonen vedtatt en ambisiøs strategiplan der det fastslås at «UiT skal være et breddeuniversitet med internasjonalt ledende og dristige forskningsmiljø». Begrepet «internasjonalt ledende» benyttes også om tematiske områder som dekker grovt sett alle aktiviteter ved UiT. Strategiplanen sier lite om virkemidlene som skal til for å skape målbare resultater, som plasserer oss som internasjonalt ledende slik at forskningsverdenen vender seg mot nord og sier «look to UiT». Ansatte i kombinerte forsknings- og undervisningsstillinger, som er de som skal måles på leveransen av målbare resultater i planperioden, vil nok hevde at ett av de viktigste virkemidlene er tid. Det er ønskelig med en større aksept i organisasjonen for nødvendigheten av sammenhengende tid til fordypning i selve faget, som igjen gir en basis for kreativitet i forskningen, samt aksept for at det tar tid å forberede god undervisning.

Samtidig med arbeidet med strategiplanen gjennomgikk en arbeidsgruppe «fordeling av arbeidstid for ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger». I høringsutkastet fremkommer et merkelig utsagn om tid til forskning og utvikling (FoU), der flertallet hevder at «FoU-tid sees av mange som et gode». Formuleringen er på kollisjonskurs både med universitets- og høy-skolelovens § 1-1, som pålegger universitetene å drive forskning, og UiTs vedtatte strategiplan der ambisjonen er at forskningsmiljøene skal bli internasjonalt ledende.

I dokumentet på 12 sider er arbeidsgivers styringsrett nevnt 27 ganger. Hvilke signaler sender dette når UiT samtidig fremhever akademisk frihet som en sentral verdi i organisasjonen? Forskerforbundet har også gitt merknad på at arbeidsgruppen ikke hadde representanter fra ansatte i kombinerte forsknings- og undervisningsstillinger (gruppen bestod av dekan, fakultetsdirektør, instituttleder, kontorsjef, ansatt i forskningsavdelingen og ansatt i personalavdelingen). Representanten fra organisasjonene sitter i en kombinert forsknings- og undervisningsstilling og utgjorde mindretallet. Mindretallets skrevne synspunkt på formuleringen om at «FoU-tid sees av mange som et gode», ble utelatt i høringsutkastet. Dette reagerer også Forskerforbundet på.

Dokumentet er heller ikke i tråd med strategiplanenes formulering om at «UiT skal ha et godt arbeidsmiljø og en effektiv, robust og fleksibel organisasjon som bidrar til at UiT når sine mål».

Lederne er smørerteamet for utøverne som skal skape målbare resultater ved sin forskning og undervisning. Og hva som skjer når smørerne svikter, så vi i OL i Sotsji. Det blir ikke gull – heller ikke for UiT i sin planperiode. Forskerforbundets lokallag utfordrer herved universitetets rektorat til snarest å arrangere seminar for sine ledere med gruppearbeid der én oppgave må være: «Hvordan kan en leder best tilrettelegge for FoU-tid for sine vitenskapelig ansatte for at forskningsfeltet skal bli internasjonalt ledende i tråd med vedtatt strategiplan?»

«Anden meningsløshed? Anden komik? Andre frustrationer? Masser!»

— Behold friheten

Fraværet av stemplingsur kan skape merverdi i både grunnskolen og academia, mener skribentene.

ARBEIDSTID: Som et forspill til lønnsoppgjøret har partene allerede flagget standpunkter og inntatt skyttergravene. Dette gjelder spesielt arbeidsgiverorganisasjonen KS og lærerstanden som har gjort arbeidstiden til et sentralt strids-tema. Skal man tro krigstypene i avisene er det store spørsmål som står på spill, og innsatsen er høy.

På den ene siden hører vi om dugnadsånden, inspirasjonen og motivasjonen for å yte ekstra som står i fare om det øvrige arbeidslivets måter å kontrollere og måle tid på blir gjeldende regime også i skolen. På den andre siden hører vi om behovet for å styre og kontrollere i demokratiets ånd – om hvordan skoleledere og kommunebyråkrater forsvaret behovet for å styre gjennom tradisjonell tidsstyring – nærmest som om dette er en forutsetning for å kunne realisere de politiske ambisjonene samfunnet har for skolen.

I universitetssektoren finner vi den samme utfordringen, om enn ikke tematisert i lønnsoppgjøret. Blant det vitenskapelige personalet er det en utbredt oppfatning at denne virksomheten er spesiell, og at det særegne ved forskning og undervisning som aktiviteter gjør at de faglige ansatte må styres på en annen måte enn arbeidstakere i det øvrige arbeidslivet. Påtvungen tidsregistrering og arbeidstid regulert i tråd med lovverkets krav vil i beste fall undergrave arbeidslysten og gå på tvers av den egentlige logikken i forskning og undervisning.

I universitets- og høyskolesek-

AV ARNE BRINCHMANN, personal- og organisasjonsdirektør, og STIG FOSSUM, universitetsdirektør, begge ved Universitetet i Nordland

toren synes imidlertid ikke frontene på samme måte som i grunnskolen å gå mellom arbeidsgiverne og arbeidstakerne. Verken departementet eller institusjonene synes å mene at mulighetene for styring og realisering av politiske ambisjoner står på spill om ikke kunnskapsarbeiderne innordner seg det samme tidsregimet som store deler av det øvrige arbeidslivet. Det kan snarere se ut som om arbeidsgivere og ansatte er samstemte om at en er best tjent med en annen form for tidsregulering.

I 2010 ble det publisert en AFI-rapport om tidsstyringen i sektoren som hadde tittelen «Tidsbruk, arbeidstid og tidskonflikter i den norske universitets- og høyskolesektoren» av forfatterne Cathrine Egeland og Ann Cecilie Bergene. Her ble det dokumentert at de ansatte i universitets- og høyskolesektoren i snitt jobber nesten 48 timer i uka, noe som langt overstiger normalarbeidsuken i staten på 37,5 timer. Fra et arbeidsgiverståsted er det viktig å ikke drive rovdrift på motiverte medarbeidere som ofrer av egen tid og ikke setter sunne grenser for egen innsats. Nettopp når arbeidet oppleves som særlig motiverende og incentivene for å levere gode resultater er sterke, kan de ansatte

drive rovdrift på seg selv – i en slik situasjon har arbeidsgiveren et særlig ansvar. Samtidig er det viktig å verdsette verdien av en sterk egenmotivasjon og vilje til forfølge egne ambisjoner. Det ligger en ikke ubetydelig merverdi i å ha arbeidstakere som ikke bare «selger tiden sin» til en styringsvillig arbeidsgiver, men som motiveres av resultatbaserte mål og ytelser. Den viktigste ambisjonen for universitets- og høyskolesektoren er å levere undervisning og forskning av høy kvalitet, og disse målene deler arbeidsgivere og arbeidstakere. Rigide kontrollrutiner, krav til faste oppmøtetider og daglig tidsregistrering kan gjøre noe med den tillitsbaserte og resultatorienterte motivasjonen som preger mye av det vitenskapelige arbeidet i dag.

Den ovenfor omtalte AFI-rapporten fikk i sin tid størst oppmerksomhet i det nasjonale mediebildet på grunn av sin synliggjøring av forskjellene på mannlige og kvinnelige forskeres tidsbruk, og påvisningen av sammenhengen mellom tidsbruk og karrieremuligheter. For faglige ledere og personalforvaltning ved institusjonene hadde rapporten imidlertid en annen og vel så interessant dimensjon: Den synliggjorde hvordan fagansatte og ledere på ulike måter har tilpasset seg et regelverk som ikke legger til rette for den måten å forvalte arbeidstiden på som preger undervisnings- og forskerkollegiene ved de høyere lærestedene. Som

et resultat av dette oppsto det en rekke hybridløsninger som verken tilfredsstilte lovverket eller var gode styringsverktøy for ledere og medarbeidere.

Fra 1992 til 2006 var partene enige om en særavtale som regulerte arbeidstiden til de faglige tilsatte i tråd med etablerte og innarbeidete måter å styre og lede undervisnings- og forskerkollegiene på. Som AFI-rapporten påpeker, har kunnskapsarbeidet i sektoren hele tiden vært preget av en «organisk og flytende arbeidstidskultur», og forskningsvirksomheten blir gjerne beskrevet som både forførerisk og altoppslukende. Etter at særavtalen ble sagt opp av Forskerforbundet, ble arbeidstiden på en annen måte enn før en kime til konflikt. Fra 2006 og frem til i dag har nettopp behovet for å finne frem til nye måter å styre tiden på blitt høyst aktuelt. I møte med de bestemmelser og forordninger som regulerer det øvrige arbeidslivet, fremstår ikke lenger forskernes arbeidsdag som uttrykk for en adekvat tilpassning til oppgavens natur, men som et hår i suppa – som en autonom ukultur. De frie stillingenes særegne, organiske rytme og indre motivasjon har gått fra å være en merverdi og en ressur til å bli et styringsproblem.

Universitetene og høyskoleene skal være gode arbeidsgivere, samtidig som vi skal skape gode betingelser for forskning og undervisning. Dette klarer vi bedre uten tidsstyringsregimer mer tilpasset produksjon og industri enn forskning og utdanning. For å løse denne utfordringen trenger vi hjelp av de sentrale partene. Kanskje vi kan sette vår lit til forhandlingene i 2014?

«Fra et arbeidsgiverståsted er det viktig å ikke drive rovdrift på motiverte medarbeidere»

Bestill reiseforsikring i tide!

– DU ER LITT TRYGGERE MED FORSKERFORBUNDETS REISEFORSIKRING.

Vi ønsker alle våre medlemmer en god ferie, på alle måter.

Derfor anbefaler vi Forskerforbundets reiseforsikring.

Familiedekning i hele verden koster bare kr 1 298, betydelig rimeligere enn av hva andre tilbyr.

Forskerforbundets reiseforsikring koster bare:

Reise Én person kr 999 (kr 666 resten av året)

Reise Familie kr 1 298 (kr 865 resten av året)

Så lett er det å bestille!

Du bestiller Forskerforbundets reiseforsikring på sekunder!

1. Velg dekning og scan QR-koden

Familiedekning:

Én person:

2.
3. Send message
4. Send

– eller ring Forskerforbundets forsikringskontor på tlf 21 02 34 30

Forskerforbundets forsikringskontor ønsker deg og dine en god og skadefri sommer!

Tid for lønnsoppgjør

Lønn er viktig for å rekruttere til offentlig sektor, skriver sjeføkonomen i Unio.

TARIFF 2014: Visste du at kineserne styrer lønnsveksten i Norge? Nei, tenkte meg det, men det gjør de. Til en viss grad. For det er nemlig slik at alt henger sammen med alt, som Gro sa. Dessuten har Jens rett i at Ernas oppskrift for lønnsoppgjørene ville gitt kapitaleierne en uforholdsmessig stor andel av verdiskapningen det siste tiåret. Også her har kineserne en finger med i spillet. Erna får holde fingrene fra fate! Tariffoppgjøret er nemlig partenes ansvar.

Det siste tiåret har vært en gullalder for norsk næringsliv og folks lønnsvekst. Grunnen er de såkalte bytteforholdsgevinstene som innebærer at mye av det vi har eksportert, har økt i pris, mens det vi har importert, er blitt billigere. Den ekspanderende kinesiske kapitalismen trenger mye olje og metaller som Norge selger, tilbake får vi billigere forbruksvarer som holder den norske prisveksten nede. Denne vinn-vinn-situasjonen har gitt oss

AV ERIK ORSKAUG,
sjeføkonom i Unio

høyere inntektsvekst enn hva produktivitsveksten alene skulle tilsi.

Hvis norske arbeidstakere i denne situasjonen bare skulle tatt ut en lønnsvekst som fulgte produktivitsveksten i økonomien, ville kapitaleierne alene stukket av med hele bytteforholdsgevinsten. Det er det ingen grunn til. Det er bare Erna og Siv som mener at det hadde vært rettferdig. De vil jo gi store skatteletter til de mest formuende også. Holden III-utvalget mente at avlønningen av arbeid og kapital har fulgt den såkalte hovedkursen (frontfagsmodellen) det siste tiåret, det vil si at lønnsandelen har vært stabil og kapitaleierne har kunnet opprettholde sin lønnsomhet til tross for at norske lønninger har økt mer enn lønningene i andre land.

Kan vi forvente like høy real-lønnsvekst i årene som kommer? Nei, antakelig ikke. Flere forhold peker i retning av mer normal lønnsvekst. For det første kan vi ikke forvente at bytteforholdet alltid vil slå ut til vår gunst. Skulle oljeprisen falle kraftig, må vi bedre konkurranseevnen for å opprettholde lønnsomheten i industrien. En svekket krone vil ta noe av støytten, slik den allerede har gjort det siste året, men lønnsveksten vil også bli påvirket. For det andre går det litt «dårligere» i norsk økonomi. Husholdningene er mer forsiktige, og etterspørselsveksten fra oljeindustrien mot fastlandsvirksomhetene avtar. Arbeidsledigheten er svakt på vei opp. Næringslivet og arbeidsmarkedet går inn i mer «normale» tider.

I denne situasjonen blir arbeidsgiverne lett overivrige. Nå har de i tillegg Erna og Siv å støtte seg på. Det arbeidsgiverne ikke klarer tariffveien, kan de kanskje få regjeringens hjelp til lovveien.

Lønn er en ting, men arbeidstid og pensjon er også viktige rammebetingelser for arbeidslivet. Den norske modellen og den norske lønnsforhandlingsmodellen i særdeleshet er under press. Holden III-utvalget legger avgjørende vekt på at den koordinerte lønnsdannelsen som foregår gjennom de sentrale oppgjørene i Norge, bidrar positivt til høy produksjon, høy sysselsetting og lav arbeidsledighet. Modellen leverer, men den er under stadig press fra arbeidsgivere som ønsker en større del av kaka, fra arbeidsgivere som ønsker større fleksibilitet, les: større lønnsforskjeller og større styring over arbeidstida, og fra arbeidsgivere som ønsker å holde igjen lønnsveksten i offentlig sektor.

Lønnsforhandlingsmodellen er også en viktig del av den samlede inntektspolitikken, det tredje beinet i den økonomiske politikken. Hvis vi i årene framover får et «koordinert» angrep på arbeidslivsmodellen fra regjeringen og arbeidsgiverne, vil juvelen i den norske modellen, måten vi organiserer arbeidsmarkedet på, bli satt ytterligere under press. Vi har sett hvor-

dan det har gitt økt arbeidsledighet og større inntektsforskjeller i våre naboland. Sannsynligheten for at arbeidsmarkedet ser mer «amerikansk» ut om 20 år, er ganske stor. Teknologiske endringer, færre ansatte i industrien, færre tradisjonelle arbeidere og flere funksjonærer, internasjonalisering og ikke minst arbeidsinnvandringen og lavlønnskurransen trekker alle i retning av større forskjeller i privat sektor. Mange arbeidsgivere tenker kortsiktig profit og ser ikke nytten i de resultatene vår arbeidslivsmodell har levert. Arbeidsgivere i offentlig sektor er på rask vei i samme lei, konkurranseutsetting, anbud og pensjonsdumping river opp offentlig sektor som et «fredet» tariffområde for sosial dumping. Pressede kommunebudsjetter gjør det ikke lettere.

Hva er en regjeringens rolle i en slik situasjon? Den burde balansere, dempe og motvirke de underliggende trendene ved kraftige tiltak mot sosial dumping i alle sektorer. Den burde hegne om offentlig sektor som sosial-dumping-fri sone, den burde styrke hovedorganisasjonens rolle i arbeidslivet, og den burde oppmuntre til arbeidstidsregulering i tariffavtaler slik loven i dag legger til rette for. Videre bør regjeringen droppe sine skatteletteforslag, både for å motvirke økte inntektsforskjeller og for å gjøre det mulig å bedre kvaliteten i det offentlige tjenestetilbudet. Jo rikere vi blir, jo mer etterspør vi som samfunn og enkeltpersoner den type tjenester som vi i Norge er vant til leveres fra offentlig sektor. Da må vi være villige til å betale det over skatteseddelen. Eldrebølgen krever at skattene etter hvert skal opp, ikke ned. Utfordringene i undervisning, helse og omsorg blir ikke løst med en produktivitskommissjon. Vi stiller gjerne opp for å jobbe smartere. Men det koker først og fremst ned til at det må flere hender og hoder i disse sektorene. Og selvfølgelig er lønn viktig for å få tak i godt kvalifiserte personer til disse oppgavene. Det er offentlig sektor som skal ansette folk de neste tiåra, ikke industrien.

Nils Klim-prisen 2014: Terje Lohndal (NO)

Lingvist Terje Lohndal, født 1985, er tidenes yngste Nils Klim-prisvinner og han har allerede et internasjonalt kjent navn innen formal, Chomskiansk lingvistikk.

Terje Lohndal er professor i engelsk lingvistikk ved NTNU.

Foto: NTNU/Mentz Indegard

Tidligere prisvinnere:

2013: Ingvild Almås (NO) / 2012: Sara Hobolt (DK) / 2011: Jørn Jacobsen (NO)
2010: Johan Östling (SE) 2009: David Block (DK) / 2008: Anne Birgitta Pessi (FI)
2007: Carina Kesitalo (SE) 2006: Linda Wedlin (SE)
2005: Dag Trygve Truslew Haug (NO) / 2004: Claes de Vreese (DK)

Nominer kandidater til Nils Klim-prisen 2015:

Nils Klim-prisen tildeles nordiske forskere under 35 år innen humaniora, samfunnsvitenskap, juss og teologi som har gitt fremragende bidrag, enten innenfor ett av prisens fagområder eller av tverrfaglig karakter. Nils Klim-prisen ble opprettet av det norske Stortinget i 2003, og er på 250 000 norske kroner.

Nominasjonsfrist er 15. juni 2014

For mer informasjon se
www.holbergprisen.no

I

HILDE GUNN AVLØYP NY GENERALSEKRETÆR I FORSKERFORBUNDET

Hovedstyret har tilsatt Hilde Gunn Avløyp (50) som ny generalsekretær i Forskerforbundet.

– Avløyp har solid ledererfaring og god kunnskap om arbeidsliv og politikk. Vi har fått en meget godt kvalifisert generalsekretær som vil videreutvikle forbundet som både fagorganisasjon og politisk aktør, sier Petter Aaslestad, leder av Forskerforbundet.

Hilde Gunn Avløyp er i dag generalsekretær i Det norske Maskinistforbund og medlem i Unios styre. Hun er utdannet jurist med spesialfag i arbeidsrett.

Avløyp har tidligere vært generalsekretær i Norsk Radiografforbund, rådgiver og forhandlingsleder i Norges Juristforbund og seniorrådgiver i Nærings- og Handelsdepartementet.

– Jeg gleder meg til å jobbe for Norges viktigste fagorganisasjonen på kunnskapsfeltet. Kunnskap er den nye oljen og det arbeidet Forskerforbundets medlemmer gjør er avgjørende for at vi skal lykkes med utvinningen, sier Avløyp.

Hilde Gunn Avløyp tiltrer 1. august 2014. Hun overtar etter Sigrild Lem, som går av med pensjon.

II

FORSKERNE VIL FORENKLE FINANSIERINGEN

Kunnskapsministeren har nedsatt en faglig ekspertgruppe for å gjennomgå finansieringen av universiteter og høyskoler. Målet er å styrke kvaliteten på forskning og utdanning.

– Finansieringen av universiteter og høyskoler må bli enklere og mindre detaljstyrt. Det vil gi mer tid til forskning og øke kvaliteten i undervisningen, sier Petter Aaslestad, leder av Forskerforbundet.

Forskerforbundet mener at langsiktig og forutsigbar finansiering er veien å gå.

– Forskerne bruker for mye tid på å søke om midler og det spiser av forskningstiden. Økt langsiktighet i forskningsprogrammene og økte grunnbevilgninger til institusjonene vil redusere papirarbeidet og gi en mer effektiv forskningsinnsats, samtidig som det styrker institusjonenes selvstyre, sier Aaslestad.

KURS OG SEMINARER

Forskerforbundet arrangerer følgende sentrale kurs i juni 2014:

- 16.–18. juni: Grunnopplæring trinn I for nye tillitsvalgte
- Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

TARIFF 2014

Forskerforum gikk i trykken før tariffforhandlingene i offentlig sektor var avsluttet. Følg med på våre nettsider for å få siste nytt om tariffoppgjørene: www.forskerforbundet.no.

III

INNSTEG MOT FAST JOBB?

Regjeringen har varslet at de vil innføre en forsøksordning med 300 innstegsstillinger, der universiteter og høyskoler kan søke om å få benytte ordningen. Innstegsstillingen skal gi forskeren rett til fast ansettelse dersom noen forhåndsbestemte kompetansemål er oppfylt.

– Det er et viktig mål. Dagens utstrakte bruk av midlertidighet skaper hjerneflukt fra akademien over til bransjer med faste jobber, sier Petter Aaslestad. Forskerforbundet skriver i sitt arbeidsprogram at det ønskes en utredning av en ny vitenskapelig stilling, innstegsstilling, med det formål å øke forutsigbarheten for rekrutter.

– Vi ønsker prøveordningen velkommen. Samtidig oppfordrer vi regjeringen og akademien til å tenke godt igjennom hvordan stillingen skal utformes slik at vi når målet om flere i fast jobb, sier Aaslestad.

Kunnskapsdepartementet tar sikte på å ha ordningen på plass våren 2015.

IV

SETT AV PENGER TIL BYGG

Arbeidsledigheten innen bygg- og anleggsbransjen øker stadig. Forskerforbundet ber Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen bevilge ekstra penger til oppgradering av universitets- og høyskolebygningene.

Ved utgangen av mars var det registrert 10 927 ledige med bakgrunn fra bygg- og anleggsbransjen, melder NAV. Samtidig er en tredel av statlig eiendomsmasse i universitets- og høyskolesektoren i en dårlig tilstand, ifølge en rapport fra Riksrevisjonen fra desember 2012.

– Her kan regjeringen slå to fluer i en smekk. Byggebransjen får flere oppdrag, samtidig som bygningsmassen innen forskning og høyere utdanning får den opp-

graderingen den trenger, sier Petter Aaslestad, leder i Forskerforbundet, til Klassekampen.

V

ANERKJENN DE VIRKELIGE SUPERSTJERNENE!

Forskerne er våre største og viktigste superstjerner, men nå kan du også være en stjerne i kampen for forskning! Skriv under på vårt opprop for å øke forskningsinnsatsen og styrke utdanningsinstitusjonene. Hvor mange stjerner skal til for å gi hjernekraften bedre vilkår?

Oppropet finner du her: hjernekraftverk.no/oppnop.

VI

MØTE I LANDSRÅDET

Det årlige møtet i Forskerforbundets Landsråd ble avholdt 26.–27. mars 2014. Landsrådet er et rådgivende organ for Hovedstyret i strategiske spørsmål. Hovedsakene på dagsorden var muligheter for gruppekrav i tariffsystemet (sentralt eller lokalt) og muligheter for faglig utvikling.

Lena Marie Kjøbli fra NMBU og Rolf Borgos fra Høgskolen i Lillehammer ble valgt til Landsrådets Arbeidsutvalg for neste møte i 2015, og Olaf Styrvold, UiT ble valgt til ordstyrer.

VII

NYTT FRA HOVEDSTYRET

Forskerforbundets Hovedstyre behandlet på sitt møte 9. april krav til justeringer/selektive tiltak i hovedtariffoppgjøret i staten. AU fikk fullmakt til å utforme kravbrev til Unio.

Spørsmålet om konkurranse om forskningsmidlene til regionale helseforetak ble drøftet. Hovedstyret anbefaler overfor Representantskapet at Forskerforbundets årsregnskap for 2013 godkjennes, under forutsetning av godkjenning fra revisor og desisorer. Det ble besluttet at Forskerforbundet

også i år skal delta med stand på Arendalsuka, som går av stabelen 11.–16. august. Hovedstyrets studietur 2014 legges til Brussel i tidsrommet 22.–24. oktober. Neste styremøte avholdes 12. juni.

VIII

MEDLEMSRABATT HOS ADVOKAT

Forskerforbundet har samarbeidsavtaler med advokatfirmaene Bing Hodneland DA, Foss Brynildsen DA (Oslo) og Codex Advokat Tromsø AS om rabatt på advokattjenester for våre medlemmer. Avtalene gjelder saksområder som ikke dekkes av Forskerforbundets retningslinjer for juridisk bistand. Avtalene gir medlemmer av Forskerforbundet inntil 1/2 time fri konsultasjon, og ca. 30 % rabatt på ordinær timepris for ytterligere juridisk bistand. Les mer her: www.forskerforbundet.no/advokat.

IX

BEHOLD MEDLEMSKAPET VED UTENLANDSOPPHOLD

Medlemmer som reiser på forskningsopphold i Sverige, Danmark, Finland, USA, Canada, Irland eller Storbritannia får sine rettigheter ivaretatt av Forskerforbundets søsterorganisasjon i det aktuelle landet. Det sørger avtaler om gjensidig gjestemedlemskap for. På samme måte vil utenlandske gjesteforskere som er medlem av en søsterorganisasjon i et av disse landene få sine rettigheter ivaretatt av Forskerforbundet under et forskningsopphold i Norge.

X

NY JOBB? BRUK MIN SIDE

Husk å melde fra til Forskerforbundet sentralt dersom du har skiftet arbeidssted, endret stillingsprosent eller gått av med pensjon. For å ha et oppdatert medlemsregister er vi avhengige av å få melding fra medlemmene om endringer i arbeidsforhold. Logg deg inn på Min side for å registrere endringer: www.forskerforbundet.no/minside.

XI

FØLG FORSKERFORBUNDET PÅ FACEBOOK

Nå kan du få nyheter fra Forskerforbundet på Facebook. Bli tilhenger av Forskerforbundets Facebookside www.facebook.com/forskerforbundet – og tips gjerne andre som du tror kan ha interesse av å følge siden.

LEDEREN HAR ORDET

Humaniora: trussel eller redning

Den klassiske dannelsen i Norge kunne i februar i år innkassere en politisk seier. Kunnskapsministeren innførte da tilleggspoeng i den videregående skolen for fagene gresk og latin, etter samme mønster som for poengberegning for realfag og moderne språk. Fagforeningen Tekna var raskt ute på sine hjemmesider. Under tittelen «Helt gresk» ble det, dagen etter Røe Isaksens kunngjøring, uttrykt skuffelse over at regjeringen på denne måten «reduerte betydningen av realfagene». Tekna i sin frustrasjon fikk det til å høres ut som om regjeringsplattformens vektlegging av teknologi, realfag og innovasjon nå var å anse som avlyst. Men det er ingen grunn til panikk. Det undervises for tiden ved ikke flere enn fem norske videregående skoler i latin, med visstnok et par håndfull elever per klasse. Og enda mer betryggende for de bekymrede: Det er for tiden ikke én eneste videregående skole som tilbyr gresk, og ergo heller ikke én eneste elev som kan skaffe seg de utlovede tilleggspoeng. Poengene forblir i Utopia. Teknologinasjonen Norge er ikke truet av klassisk filologi.

I flere år har det vært satset aktivt på å øke rekrutteringen til realfag- og teknologistudier. I skrivende stund foreligger tallene fra det såkalte «samordna opptak» som viser at søkningen til teknologiske fag i år øker med 5,4 prosent sammenlignet med 2013. Til realfagstudier er økningen på hele 12 prosent. Satsningen gir altså resultater. Som det av og til påpekes: Dagens unge generasjon synes å være mer lyttende til samfunnets autoriteter enn det min generasjon var i tilsvarende livsfase. Og mange ønsker altså å skaffe seg teknologi- og realfagskompetanse for å bidra til en bedre verden. Dette er gledelig, for oss alle. Men i iveren etter å få opp de unges interesse for den akademiske teknologien har enkelte

av og til tydd til skitne triks. Istedenfor å løfte frem verdien av realfagene, går man en omvei og snakker *ned* humaniora og samfunnsvitenskap og skremmer de studiesøkende ved å fremstille fag som unyttige eller endog tullete.

Derimot er det grunn til å se NOKUTs studiebarometerundersøkelse i hvitøyet. I noen utdanninger bruker studentene ned mot halvparten av forventet studietid. Studentene gis altså ikke nok faglige utfordringer. Og ja, her er humanistiske fag – og lærerutdanningene – overrepresentererte. Utdanningsinstitusjonene har en betydelig jobb å gjøre med å skjerpe studieinnhold og læringsmål på den lange veien mot å realisere kunnskapssamfunnet. Det er ikke iboende egenskaper ved noen humanistiske fag, men studienes *organisering* som har ført til at enkelte program ikke fyller ECTS-standardene. Enhver som har studert et fremmedspråk, vet for øvrig hvor uhyre tidkrevende det er. Det er vanskelig å forestille seg at det er studentene i latin eller kinesisk som nøyer seg med halv studietid.

Apropos språk: Samordna opptak viser at søkningen til flere fremmedspråk er lav. Her har NHO og Forskerforbundet tidligere uttrykt en felles bekymring. Vi står i fare for å holde oss med for lite av den humaniora som samfunnet har umiddelbart behov for, for nå å dra nyttekortet. Og blant annet viserektor ved Universitetet i Bergen var raskt ute og ville vurdere ekstraordinære rekrutteringstiltak.

Studenter som har hatt latin og gresk i videregående skole, er de som oppnår best resultater på universitetene, uavhengig av fag, viser en belgisk undersøkelse. Her oppstår nye legitimeringsargumenter, denne gang i en kvalitetskontekst, for fag som en del ikke ser nytten av.

AV PETTER AASLESTAD
leder i Forskerforbundet

Kunnskap koster også i staten

Hvis kunnskap er den nye oljen, må det være lønnsomt med utdanning – også i staten. Men er det slik? For de grunnskoleutdannede har riktignok den høyeste lønnsveksten de siste fem årene vært

nettopp for de ansatte i staten (22,2 prosent). For personer på videregående skolenivå er det også staten som har hatt høyest lønnsvekst, de også med 22,2 prosent. Men for fagutdannede er det de ansatte i kommune/fylkeskommune som har hatt høyest lønnsvekst (22,7 prosent). For universitets- eller høyskoleutdannede til og med fire år er det privat sektor som har hatt høyest vekst (22,4 prosent).

For de med universitets- og høyskoleutdanning lengre enn fire år er det også privat sektor som har hatt høyest lønnsvekst (23,5 prosent). Statsansatte langtidsutdannede taper altså ikke bare i forhold til langtidsutdannede i øvrig offentlig og privat sektor, men også overfor de kortidsutdannede i statlig sektor.

Samtidig har vi en situasjon hvor en stor del av disse statsansatte langtidsutdannede skal gi tilbud om videreutdanning til rekordmange kommunalt og fylkeskommunalt ansatte lærere. Regjeringen har økt tilbudet om videreutdanning med over 1000 studieplasser, fra i underkant av 2000 plasser i fjor til over 3000 studieplasser i år. Spesielt er interessen stor når det gjelder matematikk og naturfag, både blant lærere og skoleeiere. Over 2000 lærere har fått innvilget søknader om videreutdanning i matematikk og naturfag. Kommunene får ingen vikarutgifter i forbindelse med denne videreutdanningen. Dette gjelder også den nye stipendordningen, som staten dekker i sin helhet. 450 lærere som tar videreutdanning i matematikk og naturfag, får tilbud om stipend på 100 000 kroner for 30 studiepoeng, som regel i tillegg til full lønn.

Men hva med de som skal gi lærerne det etterlengtede kompetanseløftet? Har universitetene og høyskolene denne kompetansen på plass? Det er grunn til å anta at de ikke har det. UH-sektoren får riktignok ekstramidler til å gi tilbudet. Men finnes det nok folk med riktig kompetanse til å tilby adekvat etterutdanning? Senter for IKT i utdanningen, Høgskolen i Sør-Trøndelag og UiT Norges arktiske universitet har ansvaret for å utvikle og gjennomføre en pilot for videreutdanning i matematikk for lærere på trinn 5–7 på barneskolen. Tilbudet skal gis som «Massive Open Online Course» (MOOC) for til sammen 300 lærere nasjonalt. Hvis institusjonene velger å lyse ut rene undervisningsstillinger for å dekke opp denne ekstraundervisningen, henvender de seg i realiteten til det samme søkergrunnlaget som skolene og tilbyr altså en lønn som ligger ca. 70 000 kroner under. Hva om staten brukte noe av etterutdanningsmidlene til å heve lønnen for sine langtidsutdannede?

AV ANNELISE
BROX LARSEN
medlem i
Forskerfor-
bundets
hovedstyre

«Teknologinasjonen Norge
er ikke truet av klassisk filologi.»

Studentene velger teknologi og realfag

Det er sterk økning i søknader til høyere utdanninger innen realfag og teknologi, viser ferske tall fra Samordna Opptak.

– Trenden er som forventet og bør være spikeren i kista for NHOs kamp mot humaniora og samfunnsfag, sier Petter Aaslestad, leder av Forskerforbundet.

NHO foreslo senest i april endring av studiestøtten for å gi sterkere incentiver til å velge teknologi- og realfag. De mente at tyngdepunktet måtte vekk fra det humanistiske og samfunnsvitenskapelige.

– Det er over flere år satset på rekruttering til realfag og teknologi, noe som har ført til en ønsket økning. Det er bra, men forteller også at tyngdepunktet ikke må flyttes ytterligere slik NHO har gått høyt ut på banen med, sier Aaslestad.

Ingeniørnytt 29. april

Terje er 28 år og professor

– En blir veldig ydmyk av dette. Det føles litt merkelig å bli utnevnt til professor allerede nå. Jeg hadde ikke regnet med at søknaden ville gå gjennom, sier Lohndal.

I dag rykket han opp fra å være landets yngste førsteamanuensis til å bli landets yngste professor. Lohndal har siden 2012 jobbet ved Humanistisk fakultet ved NTNU. Fagområdet er engelsk lingvistikk, og Lohndal prøver å finne grunnsteinene i språket og hvordan språket er bygd opp. Det har gitt ham en rekke høythengende forskningspriser.

Gjennomsnittsalderen for norske professorer er ifølge Forskerforbundet 56 år. Lohndal er bare halvveis til den alderen, men har like fullt levert to doktorgrader, produsert en rekke vitenskapelige artikler, undervist og veiledet studenter slik at han kvalifiserer til professortittelen. Dermed er han ifølge NTNU

en av de yngste som noensinne har oppnådd professortittelen.

Adresseavisen 24. april

Avløp går til Forskerforbundet

– Jeg tenker at det er mye erfaring fra arbeidet som generalsekretær i Maskinistforbundet som kan bli nyttig i stillingen i Forskerforbundet. Organisasjonsmessig har jeg ledet Maskinistforbundet gjennom en stor strukturendring og videre inn i et strategisk skifte av hovedorganisasjon. Arbeidet med fag og forhandling har blitt profesjonalisert og tariffarbeidet er satt i et demokratisk og systematisk system. Slik utvikling er ikke direkte overførbart eller nødvendig, men de gir meg en god ballast til å bidra i organisasjonsutviklingen i Forskerforbundet. Videre er det mye verdifull erfaring fra håndteringen av tunge, viktige politiske temaer i maritim sektor som kan komme godt med i Forskerforbundets politiske satsing i årene fremover, sier Hilde Gunn Avløp til Frifagbevegelse.

Frifagbevegelse.no 11. april

Ut med Vagstad, inn med Lommerud

Kjell Erik Lommerud er professor i økonomi. Han er nyutpekt medlem av Solberg-regjeringens ekspertutvalg som skal se på finansieringen av universiteter og høyskoler. Han erstatter Steinar Vagstad, også han professor i økonomi.

Ifølge Forskerforum.no ønsker Thorbjørn Røe Isaksen at ekspertgruppen skal se på hvordan endringer i finansieringen kan bidra til å styrke kvaliteten på forskning og utdanning. Det nye finansieringsutvalget skal ledes av Torbjørn Hægeland, forskningsdirektør ved Statistisk sentralbyrå. Professor Kjell Erik Lommerud er utpekt som Bergens-delegat.

På Høyden (UiB) 10. april

FORSKER FORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kunnskapsformidling.

Forskerforbundet har over 18 500 medlemmer og er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.

Forskerforbundet arbeider for høyere lønn og bedre arbeidsvilkår for medlemmene.

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE 2013–2015:

Petter Aaslestad, NTNU (leder)
Jan Hongslo, Folkehelseinstituttet (nestleder)
Liv Berit Augestad, NTNU
Stig Ove Hjelmevoll, Universitetssykehuset i Nord-Norge
Toril Ivarsøy, Universitetet i Bergen
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen
Annelise Brox Larsen, UiT – Norges arktiske universitet
Tom Roar Eikebrokk, Universitetet i Agder (1. vara)
Åge Hultgren, Universitetet i Stavanger (2. vara)
Ågot Aakra, NMBU (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær
Sigrid Lem

Stab

Avdelingssjef Birgitte Olafsen
Arkivkonsulent Jamil Mohammad Ali
IT-konsulent Christian Blix
Kommunikasjonsrådgiver Robert Kippe (permisjon)
Informasjonsleder Unn Rognmo

Fagpolitisk avdeling

Avdelingssjef (fung.) Jon W. Iddeng
Rådgiver Kari Folkenborg

Avdeling for lønns- og arbeidsvilkår

Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Jorunn Solgaard
Spesialrådgiver Kjetil Mørk
Spesialrådgiver Tanya Nymo
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Stine Nordgren Johannessen
Advokat Haakon Utne Kierulf
Advokat Hildur N. Nilssen
Advokat Mariann Helen Olsen

Avdeling for organisasjon og økonomi

Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen
Organisasjonskonsulent Natasa Duric
Organisasjonskonsulent Synne Freberg
Førstesekretær Gerd Sandvik
Sekretær Renate Storli
Seksjonsleder/kontorsjef Aina Nilsen
Økonomikonsulent Siri Johannessen
Regnskapskonsulent Bjørn Jensen
Regnskapssekretær Karin Haug
Regnskapssekretær Elisabeth Johansen
Konsulent Linda Pettersson
Førstesekretær Hans Askildsen
Førstesekretær Brit Helen Hesselberg
Førstesekretær Seija Hjelteig
Førstesekretær Ane Rinnaas
Førstesekretær Tore Sandnes

Følg oss på facebook!
facebook.com/forskerforbundet

facebook

Følg oss på twitter!
twitter.com/Forsker

twitter

FORSVARET

Forsvarets etterretningshøgskole forestår utdanning og forskning innen etterretning. Skolen holder til i tidsriktige lokaler i Lutvann leir i Groruddalen og er underlagt sjefen for Etterretningstjenesten.

Forsvarets etterretningshøgskole har følgende stillinger ledig:

Førsteamanuensis kode 1011 – Fast stilling ved Senter for etterretningsstudier

Høgskolelektor kode 1008 med undervisning i arabisk språk – Tidsbegrenset stilling frem til og med 31. desember 2017 ved Avdeling for profesjonsstudier

Søknadsfrist for begge stillinger: 19.05.14

For fullstendig kunngjøringstekst henvises det til www.forsvaret.no og www.nav.no

www.bioforsk.no

Forskning former framtida

Bioforsk Jord og miljø har 105 ansatte fordelt på to enheter, en på Ås og en i Pasvik. Enheten på Ås utfører forskning og oppdrags tjenester innenfor jordkvalitet og jordressurser, klimaspørsmål knyttet til jord og vann, avrenning fra jordbruksareal, vannkvalitet og forvaltning av vannressurser, arealbruk, naturbaserte renseløsninger og biologisk avfallshandtering.

Bioforsk Jord og miljø Ås søker:

Forsker - jordvern

Vil du være med å bidra til å øke kunnskapen om hvordan vi skal bevare jordsmonn, sikre dyrkbar mark og resirkulere næringsstoffer?

Da søker vi deg!

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema, se www.bioforsk.no, under ledige stillinger.

Søknadsfrist: 27. mai 2014

Bioforsk er et landsdekkende forskningsinstitutt med hovedfokus på trygg matproduksjon, rent miljø og økt verdiskapning. Instituttet vektlegger en langsiktig ressursforvaltning, internasjonalisering og bred kontakt med brukere og kunder. Bioforsk er tilstede i alle landsdeler med om lag 460 medarbeidere.

Flere stillingsannonser på
www.forskerforum.no

